

DEN GLÖMDA VÄRLDEN

Walther Eidlitz

(Med författarens senare korrigeringar)

© Kid Samuelsson 2002

Utdrag: den tredje delen

Sadananda

Du Oförgänglige.
Tungan, den aldrig tillfredsställda
drar mig i en riktning,
könsorganet åt ett annat håll,
 huden, magen, hörseln någon annanstans,
liksom näsan och verksamhetssinnena.
De är som skökor,
som vill dra husets herre,
den evige atman,
ned i sin säng.

Bhagavatam VII.9.40

Oh, Du som är ofödd,
Du Allsmäktige,
Du som är obegränsad av tid och rum,
Drag mig till Dig.
Genom den begynnelselösa (Maya)
har jag kastats under hjulet med sexton ekrar
och krossas som en bit sockerrör.
Jag har tagit min tillflykt till Dig.

Bhagavatam VII.9.22

Vännen Sadananda

”Liksom det är eldens natur att brinna, så är det atmans natur att älska, att tjänande, kunskapsrikt älska Gud”, sade Sadananda. Han var högväxt och smärt, och hans hjässa var rakad. Han bar indisk munkdräkt, fastän han var europé. Som nykomling stod han där en dag helt stilla vid utspisningsbaracken, där de internerade redan hungrigt samlades, medan de stora rovfågarna kretsade över dem i upphetsade svärmar. Jag tilltalade honom, han svarade sakligt och enstavigt. Vårt första verkliga samtal hade vi på den nattliga fotbollsplanen. Där berättade han för mig om en antik grekisk vas, som han en gång hade sett. Ett hjul med sexton ekrar var avbildat på vasen, och runtom hjulet såg man bilder ur de gamla grekiska mysterierna och en inskrift: ”Jag har hoppat av från Ixions hjul.”

Enligt de gamla grekernas föreställning var Ixion en skuldbelastad man, som efter döden för evigt var fastbunden vid ett snurrande hjul – så mycket erinrade jag mig. Men jag hade inte fattat, att de grekiska mysterierna talade om vår egen värld såsom den eländets ort, där varje levande varelse utan att veta det är fastspänd vid ett snurrande hjul, de upprepade existenserna i förvandlingsvärlden.

Jag måste åter tänka på hjulet i den övergivna gamla kvarnen, som jag i min barndom brukat stirra på i timtal, vilket i den mörka klyftan mellan de svartnade murarna kastade upp bäckens vatten i kaskader som genast åter splittrades och föll sönder: vinst och förlust, ära och smälek, seger och nederlag, lycka och lidande, hälsa och sjukdom, återseende och skilsmässa; vissnande, död och ny födelse. Det egna begärets kraft blev till bäckens vatten, som ändlöst driver hjulet vidare i förvandlingsvärlden. All indisk visdom strävar efter att befria människorna från detta Ixions hjul. Också Shri betraktade denna befrielse såsom det högsta målet.

”Befrielsen från bundenheten till förvandlingsvärlden är inte det högsta målet”, sade nu Sadananda. ”Det är bara en sidoeffekt på den oändliga vägen in i Guds *glömda värld*, den väg, på vilken Guds-kärlekens guru leder sin lärjunge.”

”Vad är det för en väg? Vad är det för ett mål?” frågade jag förväntansfullt.

”Vägen är kärleken, målet är kärleken, allt större, tjänande, kunskapsrik kärlek till Gud. Liksom gnistan bär vittnesbörd om elden genom att den bränner, så bär den eviga gnistan av sat-cit-ananda, atman, vittnesbörd om Gud genom att den kärleksfullt och kunskapsrikt tjänar Honom. Gnistan, det är den individuella atman, den stora kärlekselden är Gud. Gnistan är liten och obetydlig gentemot den eld från vilken den utgår. Men dess oändliga obetydlighet har bara med dess yttre gestalt att göra. Atman är fördold och vet ingenting om sin verkliga natur, men när han vaknar upp till sig själv och vänder sig till Gud, fylld av en utsäglig längtan att tjäna Honom, då har också han del i Hans väsen, i Hans fullhet, renhet, frihet och evighet. Då är han avklädd all egennyttan och strävar inte efter någonting annat än

att bereda Gud glädje. Då kan han, kärleksfullt tjänande, ta del i Gudomens inre liv.”

”Är inte det högsta målet att få veta sanningen? Det har min guru lärt mig.”

”Vishet når man inte genom att vilja veta, utan bara genom kärleksfullt tjänande. Att blott vilja veta är ännu själviskhet och önskan om att tillfredsställa egoismen.”

”Är inte shanti, den Gudomliga friden, det högsta?” frågade jag. ”Tänk på de buddhistiska skulpturerna. Tänk på den utesägliga friden i den mediterande Buddhas milt leende ansikte. Är inte alla religioner på jorden eniga i sin bön om fridens välsignelse? ’Herren välsigne dig och bevara dig; Han vände sitt ansikte till dig och giv dig frid.’ ”

”Ja, religionerna är eniga i att be om frid, i samma mån som de ännu står på det förberedande stadiet och är lärokurser för små halsstarriga barn. Då förefaller själva borttvättandet av den jordiska smutsen och den jordiska kampens nöd att vara det viktigaste. Betrakta alla olika religionsbekännare”, fortsatte Sadananda i bedrövad ton. ”Alla vill de ha något av Gud. Som om Gud vore en ordermottagare och leverantör. Den ene ber om makt. Den andre ber i hemlighet om rikedom. Den tredje ber om en ung vacker kvinna. Den fjärde ber om en son. Den femte ber om hälsa och ett långt liv. Den sjätte ber att hans parti skall segra och motståndaren ömkligt gå under. Den kristne vill komma till himlen och där njuta evig salighet. Hindun vill bli fri från samsara, den föränderliga världens brännande hjul, och sedan tryggt vältra sig i hänryckning i all evighet. Buddhisten vill ingå i nirvana. Alla vill detsamma, var och en vill ha en försäkring, som garanterar honom frid, trygghet, frihet från lidande. På samma sätt är det med Shankaracharyas anhängare. De vill – i enlighet med Shankaras egen upfunna lära – uppnå erfarenheten att deras atma är identisk med Brahma, försjunka i det gestaltlösa Gudomliga ljuset, där varje splittring försvinner i det ljus som omhöljer Guds gestalt. Eller de vill till och med bli som Gud. Också ni, Walther Eidlitz, hör till dem. Sjöng ni inte medan ni vandrade i Himalaya: ’Aham Brahmasmi ... Jag är Brahma.’ – För övrigt har ni grundligt missförstått den satsen i Upanishaderna. Den betyder: Min atma, mitt innersta väsen, är av samma natur som Brahma, på samma sätt som gnistan är av samma natur som elden.”

Sadananda tystnade. Tigande gick vi av och an utefter taggtrådsstängslet. Runtom lägret tjöt schakalerna och drog sig så småningom allt djupare in i skogen.

”Shri har aldrig sagt till mig att friden är det högsta. Han sade i stället: Jag skall än så länge bara ge dig frid”, återtog jag efter en stund. ”Och inte ens friden lyckades jag uppnå.”

Milt lade Sadananda sin hand på min axel: ”Sörj inte, Vamandas, över att ni har fallit och tror er ha förlorat allt. Krishna brukar kallas Anatha-Bandhu, de Herrelösas Vän, Vännen för dem som inte längre äger någonting annat än sitt armod och sin längtan efter Honom. Tro mig, Krishna gläder sig mera över en som trots tusen hinder längtar efter att kunskapsrikt tjäna Honom i trängseln och smutsen bland

dessa baracker bakom taggtråden, än över en som i trygghet och säkerhet mediterar i den stilla rena skogen eller i ett rum med madrasserade dörrar. Ni är Krishnas egendom. Också er meditation, era framgångar och misslyckanden, också era sjukdomar tillhör Honom. Men vem vågar någonsin fullständigt utlämna sig åt Gud på Hans villkor, istället för sina egna? Mången har försökt följa en Gudomlig frälsares föredöme och säga som han: 'Ske Din vilja och icke min.' Men när det så blir allvar, när Guds vilja griper honom med brusande kraft, då blir han rädd, då viskar han i hemlighet: 'Nej, så menade jag inte. Nej, hitintill, men icke vidare!' Ingen vill tro på att Gud kan komma till honom också i gestalt av en katastrof, ett fullkomligt sammanbrott. Men tro mig, om någon förmår att verkligen utlämna sig åt Gud, då behöver han inte oroa sig mer. Då övertar Gud allt ansvar för honom, för allt han gör. Då är det likgiltigt om han befinner sig i en avgrund i den föränderliga världen eller i Guds rike, ty då *är* han alltid i Guds kärleksrike och spelar med i Guds och Hans eviga följeslagares drama, om vilket världen ingenting vet.

Friden, Nirvana, som så många längtar efter, är bara en sidoeffekt på bhaktivägen. Den sanna friden är inte bara att vara fri från spänning. Lidelsefriheten hos den indiske yogin, som står över allting, är omåttligt överskattad. Den sanna friden är att i varje situation och i varje lidande bevara vissheten om att man i den djupaste grunden av sitt väsen ändå ständigt är oskiljaktigt förenad med Gud."

Åter gick vi tysta en lång stund. "Svamiji", bad jag så, "vad har er guru sagt, varför lever vi, enligt hans mening? Varför har vi fått denna jordiska kropp?"

Sadananda flammade upp: "Min guru har sagt: 'Vi har fått denna tröga kropp, för att vi skall låta varje andetag förbränna den i vår kärlek till Gud.' – Men det förstår ni ännu inte, Vamandas. Ni vet ju inte än vem Gud, vem Krishna är ..."

"O, jag skulle vilja skåda Gud", sade jag.

"Det kommer inte an på att ni skådar Gud", tillrättavisade mig min följeslagare strängt. "Det kommer mycket mera an på att Gud ser er, att Han dras till er genom skönheten och renheten i er längtan efter kärleksfullt tjänande. När människan vill se Gud, så beror denna önskan många gånger bara på hennes drift att utnyttja allting. På samma sätt som människorna i sin själviskhet förnedrar alla jordiska företeelser genom att förvandla dem till objekt, hänföra dem till sig själva och vilja njuta dem – på samma sätt vill somliga människor också kunna njuta Gud."

"Hur skall jag kunna bli fri från denna egoism?" frågade jag.

"Inte heller så får man fråga", svarade Sadananda hårt. "Också den frågan härstammar ur egoismen. Bed Krishna, den Obekante, den Förborgade, att Han ger er kraft att en gång i framtiden uppriktigt kunna be om att få tjäna Honom i sanning och lära er älska Honom. – Det har blivit sent. Vi måste sova. God natt, Vamandas."

Lärare och lärjunge

Samtalet på den mörka fotbollsplanen öppnade vägen för många liknande dialoger med Sadananda. Ofta tog våra samtal helt oväntat en vändning åt det hållet, när vi om nätterna vandrade fram och tillbaka utefter taggtrådsstängslet, och ofta även om dagarna, när vi satt framför köksbaracken mitt ibland en hop pratande med-internerade och skalade potatis. Han kunde plötsligt kasta ut en kort mening, vars betydelse de andra inte förstod. Då och då besökte han mig i min barack, eller också satt jag någon timma hos honom på hans säng. Han bodde mycket otrevligt. Hans granne var en musiker, som kommit på sned i tropikerna, och som för det mesta utdunstade en genomträngande spritdoft. Från sin säng handlade han med många olika slags varor, och vid denna tid spelade han ständigt på en urgammal, skrällig grammofon, som han hade bytt till sig. Sadananda var ganska välvilligt inställd till denne granne. Han gjorde ingen skillnad mellan människor med borgerliga dygder och så kallade asociala element. Han ansåg till och med att en förbrytare eller en sköka ofta hade större utsikter till en plötslig och fullständig omvändelse än den laglydige borgaren. Härpå fanns det många exempel i de indiska heliga texterna och likaså i evangelierna. Han hänvisade till historierna om Maria Magdalena och rövaren på korset.

Var gång jag kom till honom under denna tid, mottogs jag i dörren av ett förskräckligt larm. Vid grannens säng höll man på med att köpslå, och vid det andra bordet i baracken satt till yttermera visso några kortspelare och smällde med de smutsiga korten. Tämligen ofta råkade de i luven på varandra. Sadananda föreföll inte det ringaste besvärad av detta. Muntert och glatt ropade han: ”Det var bra att du kommer och hälsar på mig, Vamandas. Kom och sätt dig här på min säng.” En ljus kupol av frid tycktes osynlig sväva över den eländiga britsen. När han berättade för mig, sjönk allt bråket undan och försvann.

”Vad var det som förde dig till Indien?” frågade jag honom.

”Mitt hjärtas längtan. Och mötet med Svami Bon, en indier, som av sin lärare, sedermera min guru, skickats till Europa. Och framför allt en indisk bok, som jag träffade på i Berlins universitetsbibliotek. Det var en bok om Krishna Chaitanya.”

”Å, den förborgade avataren i kaliyuga, vår nuvarande disharmoniska tidsålder, den gyllene avataren! Shri har berättat för mig om Honom.”

Ett leende bröt fram i Sadanandas stränga ansikte. ”Jaså, Shri har berättat för dig om Krishna Chaitanya”, sade Han glatt. ”Efter vad du sagt mig trodde jag att din lärare tillhörde Shankaracharyas skola. Du vet väl, att Krishna Chaitanya gick in i Shankaracharyas orden för att inifrån övervinna hans lära, som innehåller en halv sanning.”

”Har inte Shankaracharya rätt? Är inte världen förgänglig, en drömbild, en villa

bara, och ändå full av svårt, tungt lidande?”

”Världen är förgänglig och fylld av lidande, men den är verklig, den tillhör en relativ verklighet, och den har samtidigt i varje ögonblick sin grund i Gud, den absoluta verkligheten.”

”Ja, visst, det som för oss ter sig som världen är i verkligheten det opersonliga, Gudomliga Brahma.”

”Det opersonliga Brahma är bara ljusglansen från den personlige Gudens gestalt. – Det är inte så enkelt som du föreställer dig, Vamandas. Redan den förgängliga världen med dess berg, skogar, hav, moln och väsen är ytterst mångskiftande. Guds rike, av vilket världen är en förvriden skuggbild, är ännu mycket mera mångskiftande. I Gud är – för det mänskliga förnuftet – de mest ofattbara motsatser harmoniskt förenade. Gud är samtidigt personlig och i en annan mening inte personlig. Världen är skild från Gud och i en annan mening inte skild från Gud. Atman är skild från Gud och i en annan mening ändå inte skild från Honom. Den Gudomlige ’frälsaren’, avataren, är skild från Gud och i en annan mening samtidigt inte skild från Honom. Läran om bheda-abheda, åtskillnad och icke-åtskillnad, som Krishna Chaitanya har förkunnat, är outtömlig. När jag under min studietid vid universitetet genomforskade den västerländska och österländska filosofins olika system, önskade jag alltid att jag en gång skulle få lära känna ett filosofiskt system, där man i all evighet kan gå vidare utan att någonsin komma till slutet. Jag har funnit allt vad jag sökte i Krishna Chaitanyas och Hans lärjungars filosofi, om vars kostbarhet världen inte har någon aning.”

”Och din egen guru?”

”Min guru Bhaktisiddhanta Sarasvati var en Krishna Chaitanyas efterföljare, levde i den tjänande Guds-kärleken och förkunnade den.”

Med kärleksfull finkänslighet började Sadananda berätta om sin guru. Denne hade i sin ungdom varit en välkänd forskare och lärde. En dag gick den unge lärde till en eremit i skogen och bad om initiationen. Den andlige lärare han uppsökte var en vandrande asket, nästan naken, bara klädd i ett litet ländskört. Han hette Gaura Kishora. Med hårdhet avvisade den gamle den lärde mannens bön: ”Lärdom och anseende i världen betyder ingenting inför Krishna”, sade han barskt. Men den unge lärde upphörde inte med sina böner, och till sist antog eremiten honom som sin ende lärjunge, betvingad av hans uthållighet och kärleksfulla hängivenhet.

Det finns sällsamma likheter i fråga om levnadsloppet mellan Bhaktisiddhanta Sarasvati, som hade sitt hem vid Ganges i Indien, och hans europeiske lärjunge, som han kallade Sadananda. Också Sadananda hade i sin ungdom andats den stränga vetenskapens luft. Vid Leipzigs universitet hade han studerat jämförande religionsforskning och hade där lärt sig pali, sanskrit, tibetanska, kinesiska och japanska. Eftersom han hade tagit studentexamen på reallinjen, hade han först måst komplettera latin och grekiska. Sedan Sadananda förvärvat doktorsgraden och utgett en ny upplaga av ett grundläggande arbete inom religionshistorien, öppnade

sig en ovanligt lovande docentbana för honom. Men han avstod från alla sådana planer, skänkte bort allt vad han ägde och begav sig till Indien för att där dricka vid själva källan och tjäna sin gurus, Bhaktisiddhanta Sarasvati, lotusfötter.

Sadananda visade mig några bilder av sin lärare. Jag blev nästan förskräckt, så stor var likheten mellan en av dessa bilder och Sadananda själv. Jag såg från bilden på min vän, och så på bilden igen. Det var för litet sagt att de såg ut som bröder, snarare tycktes det vara samma människa vid tidigare och senare år. Samma hållning, samma ansiktsuttryck, samma inre kraft uttryckt i en handrörelse, som tycktes visa hän på något.

När jag gjorde Sadananda uppmärksam på denna likhet, förnekade han den i ärlig blygsamhet. Så småningom, när jag hade lärt känna min vän närmare, märkte jag, att han var nära att förtäras av det lidande, som skilsmässan från hans lärare vållade honom. Redan den första januari 1937 hade denne lämnat den jordiska världen. Ett djupt förborgat samband tycks ha funnits mellan denne Guds-kärlekens guru och hans europeiske lärjunge. Vid ett tillfälle när Sadananda bröt sin vanliga förbehållsamhet, berättade han för mig, att hans guru Bhaktisiddhanta Sarasvati en kväll inför några av sina inhemska lärjungar plötsligt hade sagt högt till honom: ”Du, Sadananda, och jag, vi har varit tillsammans i alla evigheter.”

”Så svårt ödet gjorde det för dig”, utbrast jag, ”halva jorden låg mellan dig och din guru. Hur lätt hade det inte kunnat hända att du aldrig träffat honom.”

”Det måste så vara”, genmälde Sadananda sakta. ”Det måste så vara, för att det skulle visa sig om den inre drivkraften i mitt hjärta var tillräckligt stark för att övervinna alla hinder och kämpa sig fram mot strömmen. Och ändå tycks det mig nu som ett under att jag lyckades tränga fram till honom. Men jag fick tjäna honom alldeles för kort tid denna gång. Nästa gång måste jag få tjäna honom längre.”

”Din skitstövel, hörde du inte att jag sa klöveress. Jag skall flå dig. Jag skall dra huden av dig levande”, tjöt en av kortspelarna, en berömd prisbrottare och innehavare av en gymnastikskola i Sydindien. Han såg ut som ett jättestort dibarn med svällande armmuskler och lömska ögon.

”Ja, spetsa bara öronen, så att ingenting undgår dig av de högingressanta saker som de pratar om därborta”, hånade Sadananda mig sorgset, när han märkte att jag inte kunde låta bli att lyssna till kortspelarnas tvist. ”Du frågar ju bara av sensationslystnad, precis som alla andra. Hur rätt hade inte min guru, när han i sitt tal en vecka innan han lämnade oss med stort allvar framhöll för oss: ’I samma mån som ni fjärrar er från Krishnas lotusfötter, i samma mån blir ni gripna av denna världens tilldragande och frånstötande krafter.’ ”

”Släck ljuset! Släck ljuset!” skrek ilsket de europeiska soldaterna, som vid denna nattliga timma gjorde sin rond utmed taggtrådsinhägnaden kring det indiska lägret. Svärjande hängde kortspelarna upp filter för barackens fönster. Sedan fortsatte de att spela.

”Ta ett papper och en blyertspenna”, sade Sadananda. ”Jag skall diktera för dig

en sanskritstrof ur Bhagavata-Purana, som kanske kan hjälpa dig.”

”Hjärtats knut (knuten i form av uppfattningen om
det falska ’jag’ och ’mitt’, vilken binder atman)
upplöses av sig själv,
alla oklarheter försvinner,
karmas förstörs,
då Gud ses direkt i atman.”

Många frågor steg upp inom mig när jag gick tillbaka i mörkret från Sadanandas barack till min egen. Och andra frågor, som hade tyngt mig hela mitt liv, fick nu sitt svar. Jag drogs oemotståndligt till det ställe där Sadananda bodde. Men det var inte så lätt att besöka honom. Ty i början tillhörde han och jag olika grupper innanför taggtråden. Han var tysk, och jag var av judisk börd. Oupphörligt spionerade man på mig och iakttog mig, man frågade: ”Var har ni varit? Vad har ni haft för er de sista timmarna? Vem har ni talat med?” Och så skickades rapporter till kommissionen, som höll på att överlägga om vilka av oss, som skulle frigivas. Gång på gång måste man övervinna sina anfall av rädsla, bryta mot de fientliga partiernas lagar och överträda bojkottreglerna, gång på gång måste man uppbringa mod för att kunna träffas. Men Sadananda uppskattade att man visade mod.

Kraushaar, buddhisten

Efter en flyttning med åtföljande omorganisation av hela lägret placerades Sadananda och jag i samma barack. Vi bodde i en liten kammare. Mellan våra sängar fanns det till och med plats för en tredje brits.

Detta rum hade varit diskrum i en underofficersmäss och var inte avsett till boningsrum. Det var tillbyggt som en avbalkning av verandan. Där var hett som i en bakugn. Den tropiska solen glödde på det låga, sneda taket och de tunga tegelväggarna. Och dessutom låg lägrets idrottsplats alldeles intill. Det gick inte att öppna de små kalkade fönsterluckorna, ty då skulle förlupna bollar genast ha slagit sönder fönstren. Till höger och vänster om vår sovplats satt hela dagarna människor hopkrupna på verandan i täta rader och tittade på fotbollsmatcherna. Vid varje särskilt lyckad eller misslyckad spark skrek dessa människor hänfört eller indignerat.

Min kamrat satt under tiden på sin säng med korslagda ben. Han skrev ivrigt, djupt framåtlutad, på sitt omfattande vetenskapliga arbete. Till bord använde han en liten plåtkoffert, som han lagt i knät. Alldeles bredvid stod en annan större plåtkoffert, full med böcker och skrifter. Alla häften var mönstergillt ordnade. Min vän kunde genast finna vartenda pappersblad även om det var mörkt. I locket till den uppslagna kofferten satt en bild av Sadanandas guru.

Tjut och visslingar hördes på nytt därutifrån. Åter dunsade fotbollen mot vår fönsterlucka. Det hördes ett klirrande av glas, som splittrades och föll till golvet. Förgäves sökte jag undertrycka min förargelse, som nästan stegrades till människohat. ”Är det inte nödvändigt att man lär sig älska människorna, innan man vågar att vilja lära sig älska Gud?” frågade jag.

”Du kan inte hysa någon sann kärlek till människorna utan att hysa Guds-kärlek”, kom svaret snabbt. ”Människan, ja varje varelse i världsalltet är som en blomma på ett blommande träd. Trädets rot är Gud. Om du vattnar roten, så blir också alla trädets blad och blommor uppfriskade. Kärleken strömmar över. Men du får inte förväxla maskerna, kläderna, jag menar människornas kroppar, deras sinnlighet och deras begär, med deras verkliga jag, atman, som för en tid bär ett av dessa sällsamma höljen. Atman är inte nazist, inte kommunist, inte engelsman, inte jude, inte brahman, inte prisboxare, inte heller man eller kvinna. Den eviga inneboende lagen i varje atma är att vara en evig tjänare till Krishna, också om han glömt det. Du måste försöka fästa blicken på atman.”

”Kan du det?”

”Jag bemödar mig om det.”

Det fanns på den nya bopplatsen en internerad som var husvill. Hans munkdräkt

erinrade om Sadanandas, fastän den var gul och inte orangefärgad. Han var en av de fåtaliga buddhisterna i lägret. Dessa var splittrade i fyra sinsemellan oeniga grupper. Han var fet och hade en av naturen fullkomligt kal, spegelblank hjässa och bar därtill olyckligtvis namnet Kraushaar (krullhårig).

I Kraushaars hjärna såg det rätt underligt ut. I sin ungdom hade han stått i butik i en liten ostpreussisk stad, där han hade sålt sill och ost. Sedan hade han blivit kringvandrande fotograf, dragit omkring med sin kamera på de ostpreussiska badorternas stränder och knäppt mer eller mindre oklädda manliga och kvinnliga badgäster. Medan han utövade detta yrke, greps han av en längtan efter frid och visshet och reste från Ostpreussen till Ceylon, där han blev buddhistmunk. Men den halvbildning, som i hans huvud hopats till en massa hoptrasslad bråte, tillika med hans stridslustna läggning, gjorde honom föga lämpad för det hårda, djupgående tankearbete, som Buddhas lära kräver.

I det yttre höll han ordensreglerna utomordentligt strängt. Vid uppställningen morgon och afton stod han avsides från medfångarnas ordnade led. Han vägrade delta i det gemensamma arbetet, att som de övriga vissa dagar skala potatis, såga ved eller utföra andra handräckningar. Han påstod, att hans ordensregel förbjöd honom uträtta arbete åt lekmän. Han lyckades driva igenom sin ståndpunkt.

Med långsamma, värdiga steg, alltid med blicken föreskriftsenligt riktad mot marken, vandrade han av och an utefter taggrådsstängslet, med den feta kroppshyddan inhöljd i en gul dräkt. Alltemellanåt lyckades han finna en eller annan lärjunge, som några dagar gick bredvid honom, lyssnade på hans förkunnelse och sedan lämnade honom i sticket och gjorde narr av honom. Han ansågs vara ofördragsam och sades sprida förtal och onda rykten.

Efter lägrets flyttning och omorganisation vägrade alla baracker att ta emot Kraushaar. Trotsigt ställde han upp sin bädd i det fria, invid fotbollsplanen, där hans uppspända gula dukar blev en förargelsekälla för många.

”Han är en gammal man”, sade Sadananda. ”Vintern är kall här. I vårt krypin finns det plats. Skall vi inbjuda Kraushaar att bo hos oss?”

”Han är stridslysten”, sade jag betänksamt. ”Vi kommer att få obehag. Jag vet att han överallt har spritt ut att jag sysslar med svart magi.”

”Äsch, Kraushaar har ju inte den ringaste aning om vad svart magi är, och de som hör på honom än mindre”, skrattade Sadananda. ”Men det är i alla fall orätt av dem att håna hans munkdräkt.”

Jag vet inte vilka avsikter min vän hade, om han kanske i en spegelbild ville visa hur man bör vara och hur man inte bör vara. I varje fall flyttade vår nye rums-kamrat högtidligt in hos oss och slog upp sitt läger mellan våra sängar. Han lånade mig en bok där jag fann ett Buddha-citat, som jag aldrig skall glömma:

”Han hånade mig, han slog mig, han övervann mig med våld! – om du ger denna tanke rum, du blir ej fri från hat. Ty genom hatet kommer hat på jorden ej till ro, blott genom icke hata kan hata finna ro.”

Bakom sitt uppspända moskitnät och de gula skynken han lagt ovanpå satt Kraushaar varje dag med korslagda ben på sin säng och mediterade i många timmar. Han förde alltid med sig en dödskafe, och inför den mediterade han över jordisk förgänglighet. ”Jag utstrålar medlidande och kärlek till alla människor”, förklarade han för mig. Men trots sin djupa försjunkenhet hade han märkvärdigt nog alltid mycket noga reda på vad som hänt omkring honom. Han, som hade av sagt sig all egendom, vakade ytterst noga över sina rättigheter, sin andel i barackens golv och så vidare. Han ville dock inte gärna vara med om att sopa detta golv, det förbjöd hans ordensregler. ”Jag ser att ni vill söka sak med mig”, sade han flera gånger till mig. Vi gick båda på tåspetsarna för att inte störa honom.

Kraushaar hade den egenheten, att han i sömnen ofta utstötte genomträngande jämmerrop och tjöt ”huhuhu...” som om han ständigt hemsöktes av fruktansvärda mardrömmar. ”Skrik inte så”, sade Sadananda barskt en gång, när det blev för outhärdligt, och tände ljuset. Vi brukade släcka ljuset före utsatt tid för att inte vår rumskamrat skulle bli störd i sin sömn. Blinkande satte sig nu Kraushaar upp, det dröjde en stund innan han fann sig tillrätta. ”Det är inte underligt att jag skriker i sömnen”, sade han i avmätt ton. ”Det är två öron för mycket i det här rummet.” Han kastade en skarp blick åt mitt håll, ty han syftade på mig och de hemliga konsterna, som jag enligt hans uppfattning bedrev för att oro honom.

Nu förlorade Sadananda all sin hövlighet och gick till angrepp. Han kallade inte längre sin sänggranne för ärevärdige och använde inte längre hans buddhistiska munknamn, som han annars alltid gjorde av aktning för hans dräkt. Han kallade honom vid det gamla namnet från hökarboden. ”Kraushaar, inbilla er ingenting”, tillrättavisade han honom. ”Ni skriker inte därför att det finns något ont och mörkt utanför er, utan därför att ni själv är full av mörka och hemliga tankar. Det är därför ni plågas av mardrömmar. Därför lever ni ständigt i ångest och tror att andra hotar er. Ni påstår att ni strålar ut medlidande och kärlek, i stället ruvar ni över ert hat. Ni säger att ni övar kontemplation, och i stället sitter ni där som en spindel i ett nät och lyssnar hela tiden efter om någonting stör er, så att ni sedan kan beklaga er. Jag har aldrig i mitt liv sett en människa som är så krampaktigt instängd i egoism som ni. Ni tror att ni är världens medelpunkt och att allting rör sig kring er. Ni vanäroar Buddhas ärevärdiga munkdräkt, som ni bär – ni gamle hycklare!”

Med det feta ansiktet hopknipet, som för att uttrycka att han var van vid att alltid lida den bittraste orätt, åhörde Kraushaar detta tal. Med lika hopknipet ansikte flyttade han följande dag med sin dödskafe och sina skrifter om barmhärtighet och kärlek över till ett annat ställe. Överallt spred han ut att han hade flyttat därför att hans religion förbjöd honom att bo under samma tak som en jude.

”Varför var du så hård mot Kraushaar?” frågade jag, när vår rumskamrat hade lämnat oss.

”För att väcka hans atma. Även om han nu flyr sin väg, kränkt och sårad, så kvarstår ett intryck till nästa jordeliv. Det är en mycket större hjälp för honom än

om jag gett näring åt hans egoism och fåfänga. Min guru var en mästare när det gällde sådant. Han kallade det nåd genom angrepp, stridbar nåd. Men i västerlandet förväxlar man så lätt kläderna med den sanna gestalten. – Du vet att jag skattar västerlandets sociala strävanden mycket högt. Ja, välfärdsinrättningar för gamla och sjuka, allas rätt till arbete och allas rätt till utbildning, det är utmärkt, alltsammans. Skyddsåtgärder för barn och sjuka och svaga och förföljda, sådant skall och måste finnas. Det är ju i våra dagar faktiskt nästan det enda som skiljer människan från djuret. Men när jag ser på alla dessa olika bemödanden att göra den förgängliga, föränderliga världen behaglig för människan, då förefaller det mig ofta så, som om en människa hade fallit i vattnet och vore i stor fara att drunkna. Och så kommer en annan springande efter och räddar mycket ordentligt – hennes kläder, hennes hatt och glasögon. Och henne själv, den verkliga personen – atman – låter hon gå under.”

Så småningom lärde jag mig inse, att varje ord, som Sadananda yttrade, var uttryck för bhakti, kunskapsrik, tjänande kärlek, och att allt vad han gjorde mot människorna i sin omgivning, vare sig han var vänlig eller hånfull – och han kunde vara fruktansvärt hård och skarp – alltid bottnade i en strävan att väcka atman, få honom att erinra sig sitt sanna väsen, att vara en tjänare till Krishna. De internerade högaktade honom, trots hans indiska munkdräkt, som inbjöd till hån. De fruktade honom, ty han var dem vida överlägsen i slagfärdighet. Han ingav dem ängslan, och de undvek honom.

När Sadananda sårade en, fick man många gånger tårar i ögonen, så djupt blev man träffad i sin egenkärlek. Den som råkade ut för sådant trodde ofta att själva hans innersta grund hade ryckts undan. Men detta svärdshugg, som smärtade så, kom inte från våldets otåliga svärd, utan det var som en renande blix. Det var ett svärdshugg av samma slag som det varmed många av våra sagor slutar – de härstammar förresten nästan alla från Indien. Där ber den förtrollade själv: ”Hugg av mig huvudet. Hugg av mig det djurhuvud som har satts på mig.” Om den andre tvekade blev förtrollningen inte bruten. Men om räddaren högg till med svärdet, blev den förtrollade löst från bannet och fick sin rätta gestalt tillbaka. Men det är bara i sagorna som de till djur eller troll förvandlade prinsarna har mod att själva be: ”Lös förtrollningen, ge mig kärlekens sanna gestalt. Hugg till, förlösande svärd!”

I lägret talade man illa om Sadananda: ”Det är en renegat som förrått sin europeiska börd och gått och blivit nigger.” Och man skickade hatfulla rapporter och falska anklagelser till undersökningskommissionen.

Kyrkan bakom taggtrådsstängsel

I det indiska lägret fanns en mängd inspärrade kristna missionärer. I nästan alla avdelningar träffade man på dem. Hela kyrkans liv och alla dess svårigheter rullade upp sig innanför taggtrådsstängslet. Under det intima samlivet i barackerna kom det oundvikligen i dagen, att också innanför prästrocken dolde sig en arm dödlig med vanliga människors svagheter. Under min sexåriga internering i Indien var det dock många gånger till stor tröst för mig, att det i vårt av hat och kiv uppfyllda läger fanns grupper av människor, som strävade att hålla blicken fäst på den högre verkligheten. Varje katolsk präst i lägret höll till exempel en stilla mässa var morgon, och varje söndag ställdes det upp ett altare och hölls Guds-tjänst i matsalsbaracken, där fångarna annars bara samlades för att äta, glupska och hungriga. Jag glädde mig över att detta rum på påskdagen skalv av uppståndelsejubel, och att katoliker och protestanter samfällt stämde in i körsången. Jag bemödade mig ärligt att i de olika kristna trosbekännelsernas präster se efterföljare till de trosvittnen, åt vilka Kristus en gång sagt: ”Tagen emot den Helige Ande! – Gån för den skull ut och gören alla folk till lärjungar, döpande dem i Faderns och Sonens och den Helige Andes namn.”

Men att bära den Helige Andes budskap ut i världen betyder väl också att erkänna den Helige Ande i alla dessa uppenbarelseformer. I den Guds-kärlek, som Sadananda förkunnade, hade jag lärt känna en uppenbarelse, som flammade av Helig Ande. Hur förvånad var jag inte över att många av de kristna trosvittnena talade så föraktfullt om Sadananda. Det förvånade mig också att de flesta inte hade någon aning om den starka ström av ren teism som sedan urminnes tider fanns inom Indiens mångskiftande andliga liv. Nedlåtande talade prästerna och andliga ordensbröder om ”de arma hedningarna”, dit de också räknade Sadananda. Bara en enda av de många kristna missionärer, som jag lärde känna i Indiens interneringsläger, hade tidigare på allvar befattat sig med den urgamla kulturen och religionen och de upphöjda vishetslärorna hos det folk de dragit ut för att omvända. Men en del av dem försökte i lägret ta igen det försummade.

Det var en egendomlig liten församling, som under en längre tid regelbundet infann sig i vårt diskrum, medan fotbollspubliken stöjade omedelbart intill och de stora läderbollarna dovt trummade mot vår vägg.

Några av deltagarna i Sadanandas kurser kommer jag mycket väl ihåg. Där satt på en medförd pall gamle pater Lader. De hårda arbetshänderna var knäppta i knät. Hans grovt skurna, fårade ansikte var omgivet av ovårdat, gråvitt skägg. Hans ämbetsbröder log lite smått åt honom och gjorde narr av den ”snälle pater Lader”, för med sin klädsel var han inte så noga, hans vita kåpa var ibland fläckig eller fel knäppt. I sin ungdom hade han varit smedgesäll i Würtemberg. Sedan blev han tjänande broder i någon andlig orden och reste till Indien, driven av längtan till

detta land. Där hade han överraskats av det första världskriget och sex år suttit bakom taggtråd i ett indiskt barackläger. Under mellankrigsperioden hade han lärt sig latin, mödosamt arbetat sig igenom ett seminarium och blivit prästvigd. Därefter hade han i många år under stora försakelser, i ensamhet och fattigdom, bott i en indisk by mitt i djungeln.

”Ni känner inte den indiska byn”, sade han till mig. ”Ni vet ingenting om vidskepelsen och fanatismerna i en sådan by. Ni känner bara till den högsta indiska kulturen och Upanishaderna.” Och ändå älskade han denna indiska by, fastän han under sin långa verksamhet endast sällan lyckats omvända någon. Han älskade också Upanishaderna. I början av min fångenskap hade han kommit till mig för att låna några sanskrittexter. Av de många kristna missionärerna jag lärde känna i lägret var den gamle Lader den ende, som redan före sin internering lärt sig sanskrit.

Bredvid Lader satt den evangeliske prästen doktor Fuchs. Han bar välskurna, välborstade kläder, log för det mesta förbindligt och hade en viss böjelse för intriger. Men han var mycket begåvad och hyste en stark längtan i sin själ. Han kom ofta till oss i diskrummet, också utanför kurstimmarna. Sadananda var sträng mot honom, liksom mot alla människor som han uppskattade och väntade sig något av. ”Han skulle kunna ha haft stora möjligheter”, sade Sadananda om honom. ”Men han har haft för mycket yttre framgång. Han skulle behöva ett hårt slag av ödet som krossade honom fullständigt. Då skulle hans själ verkligen kunna vakna.”

Bredvid pastor Fuchs satt en lekman, en stillsam, vithårig geolog. Före sin internering hade han forskat i gruvor i Sydamerika och Indien. Han hade hittills bara sysslat med exakt naturvetenskap och varit övertygad ateist. Allvarligt sade han till mig efter ett av Sadanandas föredrag: ”Jag skulle aldrig ha trott att något sådant kunde vara möjligt. Den värld, där jag hittills alltid har levat, är ju inte den fullständiga världen. Det är som om ett förhänge hade dragits åt sidan. En vindfläkt från en annan, sannare verklighet slår emot en, när er vän talar om Krishna.” Han såg förskräckt på mig. ”Har vi fullständigt glömt den sanna världen?”

Hans hustru satt inspärrad tusen kilometer ifrån honom i det sydindiska kvinnolägret, där jag en tid hade vistats. När alla åtskilda äkta par efter många års ansökningar och väntan till sist förenades i ett nyupprättat, taggtrådsinräddat familjeläger, lämnade oss doktor Schultheiss. Upprepade gånger skrev han till Sadananda och skickade honom i julgåva en kärleksfullt snidad trätallrik.

Outtröttligt antecknade de tre jesuiterna Sadanandas ord i skrivhäftet, som de stödde mot sina knän. De var vana att förbereda sig för tentamina och hade även vana vid vetenskapligt arbete. Först vid fyrtiofem års ålder blir de fullgiltiga ordensmedlemmar. Noviserna förlorade ingen tid i lägret, de åhörde sina föreläsningar som förut. En hel teologisk fakultet hade jesuiterna upprättat i fånglägret. De tre, som deltog i Sadanandas kurs, var så olika varandra som möjligt.

Den unge pater Zehner gjorde inte mycket väsen av sig. Ingen talade illa om

honom i lägret, trots hans vita kåpa och prästskägget, som omgav hans fårade bruna ansikte med de stora ögonen. Utan anmaning tog han i och hjälpte till, när ett tungt potatistråg skulle bäras till köket eller när man sökte efter frivilliga till någon besvärlig tjänst. Det var angenämt att sitta bredvid honom under det gemensamma arbetet. När han talade, fogade han försiktigt ord till ord. ”Det finns hos oss också”, mumlade han förstående, när Sadananda i sin kurs antydde det Gudomliga livets inre hemligheter, som avspeglar sig i Radha-Krishna-kulten. Zehner menade den kärlek, som strömmar mellan de Gudomliga personerna i treenigheten. Men han var synbarligen djupt generad över sina egna ord.

Sonnenbichler såg ut som ärkeängeln Michael skuren i trä, och han var stark som en björn. Vid denna tid var han ännu bara novis. Först senare blev han prästvigd i lägret. En av de internerade italienska biskoparna fick för detta ändamål komma över från sin taggtrådsinhägnad till vår. Som en kullfallen trädstam låg den långa, ljushåriga gossen under invigningsgudstjänsten utsträckt framför altaret i matsalsbaracken. Några dagar gick han omkring som förklarad. Egentligen hade han haft mest anlag för att bli bildhuggare. ”Å, vad det är förbaskat svårt att lära sig sanskrit”, stönade han en gång uppriktigt, när vi stod bredvid varandra vid brunnen och sköljde våra blecktallrikar. ”Å, så mycket lättare det är med latin. – Och de där nya, subtila tankegångarna, den där rörligheten i tänkandet, som man först måste leva sig in i. Hjärnan vill inte, den stegrar sig som en bångstyrig häst.”

”Det var precis likadant för mig i början”, tröstade jag honom.

Pater Sprechmann, den tredje jesuiten i Sadanandas kurs, härstammade liksom Sonnenbichler från en bayersk by. Hans accent förrådde det, även om hans teologiska studier vid universitetet i Freiburg hade lagt en slöja av skolastik över hans lantliga rättframhet. Hans ivriga, forcerade tal ilade ofta ett gott stycke före hans tankar. Det föreföll ibland, som om han ville angripa de Gudomliga hemligheterna med bräckjärn. Doktor Sprechmann var mångsidig och mycket äregirig. Han var inte bara teolog, utan också en utmärkt gymnast och långdistanslöpare och övade sig dagligen vid bom och ribbstol. Ett av hans mål var att erövra lägrets ”guld-idrottsmärke”.

Framför den lånade svarta tavlan stod Sadananda, smal, klädd i en orangefärgad dräkt, som han själv färgat, och med de i landet brukliga indiska sandalerna på sina nakna fötter. ”Den Krishna, som ni hört talas om, som ni kan läsa om i böcker, den Gudomlige hjälten och läraren i eposet Mahabharata och i Bhagavadgita, är inte den fullständiga Krishna”, förklarade han. ”Och även den Gudomlighet, som är världens grund, även denna är bara en yttre aspekt av Krishna, som är ett djupt mysterium.”

Med sin fina, djärva, uttrycksfulla stil skrev Sadananda på tavlan med devanagaritecken stavelsen ”krish”.

”Ordet Krishna kommer av sanskritroten ’krish’ ”, upplyste han. ”Krish betyder dra till sig. Det finns inte bara en jordisk gravitation, utan också en andlig. På

samma sätt som den fysiska solen utövar dragningskraft på jorden och planeterna och låter dem kretsa omkring sig, på samma sätt drar också Krishna med Sin kärlekskraft och obeskrivliga skönhet till sig alla väsens atmas. Krishna är helt och hållet fylld av medvetande. Med en liknelse kallar man Honom 'allt medvetandes andliga Sol'. Atman förhåller sig till Krishna på samma sätt som solstrålen förhåller sig till solen."

Sadananda bläddrade i sina papper. "Jag skall diktera för er en medeltida hymn till Krishna. Den härstammar från Jagadananda, en förtrogen vän och lärjunge till Chaitanya."

"Ett stoftkorn av andligt medvetande är atman;
Krishna är allt andligt medvetandes Sol.
De som av evighet skådar Krishna, de tjänar Honom kärleksfullt.
Den som vänder bort sitt ansikte från Krishna, hos honom
uppstår vilja till lust.
Maya, som är i hans närhet, griper honom och omfamnar honom.
När demonen tar herraväldet blir anden förstörd.
Samma sak uppstår, när atman hamnar i Mayas klor.
'Jag är Krishnas tjänare', det har han glömt.
En Mayas daglönare blir han, och ändlöst irrar han omkring.
Ibland halvgud, ibland demon, ibland herre, ibland dräng ...
I gemenskap med de Guds-invigda får han veta sanningen
om sitt eget väsen.
Har han fått veta den, så bryr han sig inte längre om förvandlingsvärlden.
Gråtande ropar han: 'O Krishna, jag är dock Din tjänare.
När jag vände mig bort från Dig, då skördade jag endast förintelse.'
Om han också bara en enda gång bönfällande ropar: 'Krishna!'
så skänker Krishna honom nåd och löser honom från bindningen
till förvandlingsvärlden.
Han lämnar Maya bakom sig och trängtar till Krishnas tjänst.
Och kärleksfullt tjänande når han Krishnas lotusfötter ..."

"Men vad är Maya?" frågade Sprechmann vetgirigt. "Man hör så ofta ordet maya; och nu använder ni det. Det intresserar mig. Skulle ni vilja förklara för oss vad Maya är?"

"Gärna", sade Sadananda. "Guds oändliga kraft uppträder i två aspekter, tilldragande och bortstötande, förande till Guds fötter och drivande bort från Guds fötter. Tänk på centripetal- och centrifugalkraften. Maya är den kraft, som enligt Guds vilja stöter bort atman och döljer honom."

"Jag förstår inte det där: den kraft som enligt Guds vilja stöter bort atman och döljer honom?" mumlade doktor Sprechmann.

Sadananda skrev på tavlan stavelsen ”ma”. ”Ordet maya kommer av sanskritroten ’ma’ ”, förklarade han lugnt, men en för mig välbekant, hemlig eld blixtrade till i hans ögon. ”Ma betyder mäta. Så länge vi egoistiskt mäter tingen omkring oss, värderar dem efter det mått av glädje eller smärta de skänker oss, så länge är vi underkastade Mayas kraft. Maya, som döljer vårt sanna väsen, är enligt Guds rådslut härskarinna över det mätbara världsalltet.”

”Tillhör inte världsalltet Gud?” frågade jag.

”Mayas världsallt har kommit till genom Guds nåd, för att också de atmas, som inte vill tjäna Honom, utan egoistiskt vill njuta och mäta och värdera allt, skall ha någonstans att vara.”

”Världsalltet är alltså ett Guds koncentrationsläger?” insköt doktor Schultheiss bestört.

”Nej, en uppfostringsanstalt”, genmälde min vän lugnt. ”När vi märker, att lidande och bitterhet ligger på botten av varje egoistisk njutning, och när vi vänder oss till Gud, av längtan efter oegennyttigt kärleksfullt tjänande, rör vi vid Guds hjärta och Han drar oss åter till sig. Men med våra sinnen och vårt mätande förstånd kan vi inte fatta ett sådant skeende. Så länge vi förnedrar världens företeelser genom att göra dem till objekt för njutningslystnad kan vi varken fatta världen eller Gud. Guds egentliga tillvaro är fullkomligt ouppnåelig för vår logik.”

Sprechmann höjde pekfingeret: ”Förnekar ni alltså möjligheten av ett logiskt Guds-bevis? Då måste jag opponera mig.”

Pastor Fuchs harklade sig: ”För en gångs skull är jag av samma uppfattning som den katolska kyrkan.”

”Moderkyrkan”, sade pater Lader sakta.

”Är inte vårt världsallt med dess otaliga vintergator, på millioner och milliarder ljusårs avstånd ifrån oss, ja, är inte varje vattendroppe ett vittnesbörd om Guds majestät?” fortsatte doktor Fuchs, nu med fulltonig stämma. ”Min standpunkt är, att ju längre vi med hjälp av den moderna naturvetenskapens landvinningar tränger in i världsalltets hemligheter, dess närmare kommer vi Gud.”

”Människohjärnan kan kanske ana sig till en blek skuggbild av den aspekt av Gud som är vänd mot världen”, sade Sadananda. ”Men Gud lever inte bara i Sin majestätiska aspekt. Gud är inte bara till för världens skull. Det har även några bland de europeiska mystikerna vetat. Gud har även Sitt Eget liv. Vårt tids- och rumsbundna världsallt förhåller sig till Guds rike som bräckvattnet vid havsstranden förhåller sig till själva det oändliga havet. Jag kan bara upppepa, att till Guds rike kommer man inte genom att vilja veta, utan bara genom kärleksfullt tjänande.”

”Ni talade förut om den kraft som drar oss till Guds fötter”, sade pater Zehner sakta. ”Kallade ni inte den kraften för Radha?”

Sadanandas bleka ansikte lyste upp. Det blev stilla i rummet. ”Radha är ett Gudomligt väsen, är all Guds-kärleks urgestalt. Ingen kan komma till Gud utan

Radhas nådefulla blick, utan att Hon bär ens väsen.”

Sadananda skrev på tavlan stavelsen ”radh”. ”Ordet radha kommer av ’radh’ ”, sade han. ”Sanskritroten ’radh’ betyder kärleksfullt tillbedja, tillbedjande älska och tjäna. Det kärleksfulla tjänandet är inte mätbart. Ty även om denna kärlek stegras i all evighet har den intet slut och ingen botten. Och Guds omätliga rike är vävt av denna kärlek ...”

Pater Zehner nickade glatt.

Sadananda fortsatte: ”I Guds förborgade rike gläder Radha ständigt Krishna i outsägligt, kärleksfullt tjänande. Och samtidigt är Hon ett med Honom på samma sätt som eldens sken är ett med elden och rosens doft är ett med rosen. Aldrig lämnar Radha Guds innersta rike. Men en aspekt av Henne är nådefullt vänd mot världen. I den kristna teologin kallas den aspekten för den Helige Ande.”

Skyndsamt gled jesuiternas reservoarpennor över pappret.

”Jag tror att ni har hört nog för idag”, sade Sadananda och slog igen sitt häfte. Deltagarna i kursen lämnade oss.

Sadananda böjde sig ned över den öppna bokkofferten och lade omsorgsfullt in de papper han använt.

”Jag vet naturligtvis att detta inte kommer att bära några frukter den här gången”, sade han. ”Antagligen ger jag nu bara en eller annan av mina åhörare material så att han senare kan författa stridsskrifter mot den indiska teismen. Men jag tvingar dem ändå att uttala namnet Krishna, att lyssna till namnet Krishna. Och jag är övertygad om att det Gudomliga namnet Krishna har en sådan kraft att det i nästa jordeliv kommer att hjälpa dem att närma sig Guds inre rike.”

Guds namn

En dag fick jag av en händelse höra Guds-namnens stora mantra från Sadanandas läppar. Det var vid ett tillfälle, när hela lägret än en gång flyttade mer än tusen engelska mil från taggtrådsinhägnade baracker i sydindien till nyuppförda taggtrådsinhägnade baracker i nordindien vid Himalayas fot. Vi hade redan varit på väg i flera dygn och hade alltjämt en lång resa framför oss, hela massan av internerade, inspärrade i järnvägsvagnarna med allt vårt pick och pack, och sorgfälligt bevakade. Sadananda lutade sig ut genom det öppna fönstret i den gamla tredje-klassvagnen ”för indiska soldater” och föreföll inte att ta någon notis om oss andra. Han sjöng ut i vinden, just som solen sjönk bakom den guldglänsande indiska slätten.

Orden var mig bekanta, melodin var mig bekant. Var hade jag hört dem förr? Mitt hjärta vibrerade längtansfullt med, likt en stämgaffel, vars toner väcks när den nås av en besläktad klang.

Det var samma underbara klang, som hade tonat emot mig den där aftonen kort efter min ankomst till Indien, när jag tillsammans med Shri gick uppför de vittrade trappstegen genom Himalayas blommande skog och hörde munkarnas sång från pilgrimshärbärgets terrass. Klangen och den hemlighet, som jag anade bakom den, hade oemotståndligt dragit mig till sig, starkare än någonting som jag dittills hade mött i mitt liv. Jag hade följt efter klangen och hade förgäves sökt den överallt och nu hade jag funnit den på ett fångtåg, som rullade genom Indien.

Natten hade fallit på. De godmodiga indiska soldaterna, som bevakade oss, satt trött framåtlutade med de laddade gevären mellan knäna. Kamraterna spelade kort. ”Vad var det du sjöng nyss?” frågade jag.

Sadananda kastade en prövande blick på mig, det var som om han forskande betraktade mitt väsen. ”Det var Guds-namnens stora mantra”, sade han.

Utanför tågets fönster mörknade det mer och mer.

Min vän undervisade mig: ”Den första uppenbarelse av den Gudomliga världen, som man blir delaktig av, är ton. Innan man skådar Guds rike hör man det med sitt inre öra. Tänk på logos, Guds ord, ur vilket allt har blivit till.

Det verkliga Guds-namnet är ett med Gud. Gud har i Sin barmhärtighet uppenbarat många av Sina namn för oss, både yttre och inre, i vilka hela hans Gudomliga kraft är innesluten.

Padma-Purana säger: ’Guds-namnet är evigt ren, andlig substans (cit), fullkomligt fritt från materia (Maya), emedan Guds namn inte är skilt från Gud.’ Därför har Guds namn inte blott kraft att med lätthet avtvå alla synder, utan det kan till och med lösa hjärtats knut och skänka Guds-kärlek.

När någon, som besitter denna Guds-kärlek, sjunger Guds namn, har detta kraft att väcka en sovande atma. Vad som då försiggår, kallas initiation. Genom att man

hängivet lyssnar, när denne sjunger namnet, och genom att man sjunger det själv, förs man till sin sanna natur, som är tjänande, kunskapsrik kärlek.”

Entonigt ljud hjulens sång mot skenorna.

”Och de andra vägar till Gud, som Shri talade om och som Bhagavadgita talar om ...?”

”Det finns flera vägar. Men enligt Shastrams, Guds Ord-uppenbarelse, är det så, att i kaliyuga, vår egen mörka tidsålder, leder inte dessa vägar till sina mål, på grund av att människorna och omvärlden då inte besitter den renhet som krävs för att framgångsrikt gå dessa. Guds namn begränsas dock inte av detta mörker. Krishna Chaitanya, kaliyugas förborgade, gyllene avatar, har fört ned Guds namn i världen som ingen avatar före Honom. Många gånger upprepade Han för Sina lärjungar en vers ur Padma-Purana: ’Utom Guds namn, utom Guds namn, sannerligen, utom Guds namn, finns det ingen tillflykt, finns det ingen tillflykt, finns det sannerligen ingen tillflykt i kaliyuga!’

Du får naturligtvis inte tro”, fortsatte Sadananda, ”att så snart en människa vilken som helst säger Krishna, så är det genast Guds namn som uttalas. Namnets jordiska klang, som du uppfattar med dina fysiska öron, är bara skuggan av det verkliga namnet. Det heter: ’Krishnas namn, och allt som bor i detta namn, kan inte uppfattas med jordiska sinnen. Men när någon, full av längtan efter att tjäna, vänder sitt ansikte mot Krishna, då uppenbarar sig namnet självt på hans tunga.’ Men till och med skuggan av Guds-namnet förmår mycket. Den avtvår synderna. Vet du vad synd är, Vamandas? Språket är mycket djupsinnigt i fråga om detta ord. Ordet synd kommer av söndra. Att vara avsöndrad från Gud är den enda verkliga synd som finns.”

Ljusen i Delhi började närma sig, och de ändlösa, kasernliknande huslängorna, bostäder för skrivare, kulis och gatsopare, tjänstemän och arbetare i den indiska huvudstaden. I en klart upplyst salongsvagn, som på ett sidospår långsamt gled in mot den stora staden, satt två personer. Den ene var en hög engelsk ämbetsman i frack, antagligen guvernör i någon provins, korpulent och utlevad, men ändå med kraftfullt utseende, som en gammalromersk prokurator. Och i fåtöljen mittemot satt hans bedagade gemål i aftonklänning, starkt sminkad och med stel hållning. Dessa båda människor i sin beklämmande ensamhet föreföll att vara de enda passagerarna i den praktfulla vagnen.

Vårt tåg for vidare; den stora staden låg redan långt bakom oss. Sadananda låg på bänken bredvid mig, knappast mer än en armlängd ifrån mig, och sov lugnt. På träbriksarna, som var placerade ovanför varandra, sov kamraterna. Bara vakterna satt uppe med gevären mellan knäna. Fönstret var öppet ut mot den månljusa natten. Jag såg ut i det obekanta landet, såg vajande palmkronor, brunnssvänglar, tranor och storkar. Stora vilda påfåglar, Krishnas heliga djur, dansade i månskenet.

Guds namn ... funderade jag. Egenartat och främmande föreföll mig det som min vän nyss hade anförtrott mig. Och ändå tycktes mig den månbelysta indiska natten

bara vara en tunn, fladdrande slöja, bakom vilken hemligheten bars fram mot mitt hjärta som på en våg.

Guds namn, som väcker kärlek. ” ... Jag har kungjort för dem Ditt namn och skall kungöra det, på det att den kärlek, som Du har älskat mig med, må vara i dem, och jag själv i dem.” Dessa Kristi ord till Gud, Kristi sista, heligaste ord i lärjungekretsen efter nattvarden, kom emot mig ur den blånande indiska natten.

”Fader vår som är i himmelen, helgat varde Ditt namn.” Kristi ord till sin Gudomlige fader den gången då lärjungarna stod på berget omkring honom och frågade: ”Hur skola vi bedja?” Ljöd i mina öron.

”Jag döper dig i Faderns, Sonens och den Helige Andes namn, amen.” Det urgamla kristna dopformulärets ord ekade omkring mig.

”Där två eller tre äro församlade i mitt namn, där är jag mitt ibland dem.” Jag skakades som aldrig förr av den Gudomlige frälsarens ord.

Jag mindes plötsligt en dag för länge sedan på ön Patmos i Egeiska havet. I klostrets bibliotek bredde en grekisk ortodox pop framför min hustru och mig ut de styva, jättestora bladen i en evangeliehandskrift från urkristen tid. Den var skriven med silverskrift på purpurpergament, men Guds och Kristi namn lyste starkare än den övriga skriften, lyste med bokstäver av spegelklart guld.

Hade vi glömt Guds-namnets kärleksmakt? Måste man fara till Indien för att återfinna hemligheten?

Logos, Guds ord, tonade genom den indiska natten.

Natten blommade och doftade. Söta vällukter från mangoträd i full blom fläktade in till de sovande i det nordgående tåget. Det föreföll mig, som om jag fördes i en båt ut på ett oöverskådligt hav av Gudomlig kärlek, där snart varje kust, varje jordisk horisont försvann bakom vågorna. Allt högre steg den Gudomliga kärlekens vågor.

Morgonen grydde. Sadananda halvsatt på sin bänk och spejade ut genom det öppna fönstret. Jag rörde vid honom med handen. ”Ge mig initiationen i Guds-namnet”, bad jag.

Åter gled min väns blick över mig, som om han prövande betraktade mitt väsen. ”Jag är ingen guru”, sade han så. ”Min uppgift är denna gång bara att föra människor till min gurus fötter. Men jag hoppas att du kommer att finna gurun, och att han kommer att ta emot dig.”

Tåget dundrade fram över en järnbro. Där nere i djupet glänste en flods silvergrå vatten i gryningsljuset. ”Ganges”, sade Sadananda. ”Inte långt härifrån, vid Rishikesh, bryter den igenom Himalayas bergskedja.” Åter hade jag nått fram till Kailas, Shivas hus.

Vårt tåg stannade vid en station. ”Hardvar”, läste jag. ”En av Indiens sju urgamla heliga städer”, upplyste min vän. ”Nå, du har ju förresten läst sanskrit. Vad betyder Hardvar?” ”Javisst, det vet jag. Hari-dvara, det betyder Haris port, Guds port.”

Alldeles nedanför banvallen såg man templens kupoler och platta vita tak. På

taken lekte i lugn och ro stora apflockar. Ingen störde dem. De ansågs ju vara medhjälpare och följeslagare till apministern Hanuman, som var en Guds-invid.

Apflockarna hade som på befallning svingat sig ned från kupolerna och taken och murkrönen och sprang utefter det långa tåget, som åter satt sig i gång och långsamt pustade uppför det branta spåret genom skogen.

Glada över den oväntade förströelsen lutade sig de internerade ut genom fönstren, skrek hånfulla tillmälen ner till aporna och kastade på dem allt möjligt som de hade till hands, tomma cigarrlådor, cigarettaskar av plåt och urätta konservburkar, ända tills apflocken gav upp kapplöpningen med människorna och vände om.

”Jag har legat och tänkt på Guds-namnet hela natten”, sade jag. Sadananda nickade glatt. ”Jag vet. Den som en gång har gripits av Guds dragningskraft, av Guds jublande glädjekraft, han kommer aldrig mera loss.”

Bhagavatam

Bergen reste sig gröna och regnfuktiga. Men all glans tycktes åter vara utslocknad hos det indiska landskapet, när vi, släpande på vår packning, gick in genom de dubbla taggtrådsportarna till det nya lägret. Samma virrvarr av rostig taggtråd som på alla andra ställen. De människor, som trängdes bakom taggtråden, var också desamma som förr. De hade fört med sig sina lidelser, sina sorger och sina livsöden. Snart var gräset i den trånga fyrkanten nertrampat av de många fötterna och jorden glanslös. Men det inre ljuset hade inte slocknat, det strömmade ur hjärtat, det strömmade ur Guds-namnet, som Sadananda hade sjungit under resan.

I det nya lägret fick Sadananda och jag inte längre sovplats i samma barack. Sadananda hänvisades till en barack i den sydliga delen av området, där buddhistmunkarna bodde. Jag däremot hade den turen att för en kort tid få bo ensam i ett redskapsskjul i den norra delen, nära taggtrådsstängslet. Det var en vänlighet från lägerkommendantens sida, och man avundades mig mycket.

De stora fönsteröppningarna tätt under taket var visserligen utan glas. Dörren var redan sönderbruten. Mellan taket och muren flög himlens fåglar obehindrat ut och in. Alldeles bredvid skjulet befann sig lägeravdelningens marketenteri, där hembryggt öl och hembränt brännvin utskänktes till sent på natten – något som inte försiggick utan buller. Men det blev ändå en mycket lycklig tid. Jag kunde arbeta.

Med stor iver hjälpte min vän till att inreda mitt krypin. Han kom alltid när jag minst väntade honom. Han tyckte inte om att binda sig genom överenskommelser. Också bakom dubbla taggtrådgaller var han fri som en fågel i skogen. Någonstans på en avskrädeshög fann vi en skadad bordsskiva och på ett annat ställe två bockar av järn att lägga den på. De var för rankiga att kunna användas i matsalsbaracken, men för oss dög de. Vi bredde ut på bordet en blå linneduk, en sådan som de indiska vaktposterna använde till täcke. Nu såg skrivbordet riktigt ståtligt ut. Sadananda, som var mycket händig, stod på en hög pall, som vi ställt på det rankiga bordet. Jag höll i den vacklande ställningen så att den inte skulle ramla, och han spikade fast gamla lakan, som jag hade vikt och sytt ihop, över de breda öppningarna i nordväggen, för att vinden från berget inte skulle blåsa rakt in på vintern.

Och så satt vi där mycket belåtna vid bordet mittemot varandra i det kala rummet. Sadananda var outtröttlig i att undervisa mig, fast han redan vid denna tid ständigt plågades av svåra kroppsliga smärtor. Han brände sitt ljus i båda ändar, gav ut sig själv i sitt arbete och försökte samtidigt undervisa mig om den tjänande kärleken, såsom han hade lärt den hos sin guru.

Tillsammans med Sadananda började jag därinne i skjulet att än en gång läsa de tolv delarna av det stora verket Bhagavatam, som jag börjat lära känna redan hos Shri. Under hans ledning läste jag än en gång på urtextens språk de otaliga utsagor,

som ynglingen Shuka återgav för konung Parikshit, medan denne satt vid Ganges' strand och väntade på döden.

”Om man skulle sätta mig på en obebodd ö och ge mig lov att ta med en enda bok, då skulle jag säkert välja Bhagavatam bland alla världens böcker”, sade min vän livligt.

”Ej Bhagavadgita?”

”Bhagavadgita är trots sin storhet ändå bara en kurs för nybörjare. Vid den höjd där Bhagavadgita slutar, där börjar Bhagavatams hemlighet.

Det är en lång väg, Vamandas, som du har börjat vandra på. Men tröttna inte! Hur ofta klagade inte min guru över, att han inte hade funnit någon människa, som var beredd att ägna hela sin kraft och hängivenhet åt att utforska, översätta och förklara Bhagavatam. Jag har börjat. Sedan många år tillbaka arbetar jag på det. Men min kraft förslår inte. Vill du hjälpa mig? Försök till att börja med att skilja ut själva ramberättelsen om kung Parikshit. Ty hans kamp för rätt och rättfärdighet är nog det som en västerlänning har lättast att förstå.”

Jag satt i mitt skjul och tänkte: sanskritordet parikshit betyder den prövade, den som har bestått sitt prov. Men – som Sadananda hade sagt mig – det första man måste komma ihåg är att Parikshit inte är en människa. Han är en av Guds eviga följeslagare, som aldrig står under Mayas välde, utan under leken på jorden gestaltar olika skeenden, som formas av kraften i denna Gudomliga lek.

Parikshits farfar var den berömda hjälten Arjuna, för vilken hans vagnstyrare och vän Krishna uppenbarade den Gudomliga sång, som kallas Bhagavadgita.

När kung Parikshit växte upp hade Krishna redan lämnat jorden. Kaliyugas tvedräkt hade brutit in över världen. Parikshit spände alla sina krafter för att trotsa tvedräktens tidsålder än en gång och på jorden återställa den kränkta rätten.

I Bhagavatam berättas, att Parikshit i sin gyllene stridsvagn en gång kom till stranden av floden Sarasvati. Där fick han se en tjur och en man som plågade tjuren. Tjuren var skön som en vit lotusblomma. Men den såg ut att vara sjuk. Tre av dess ben var förlamade, mödosamt sökte den ta sig fram på det fjärde. Obarmhärtigt slog den mörke mannen tjuren.

Parikshit spände sin båge och frågade strängt: ”Vem är du, som djärves plåga de svaga i den värld som jag beskyddar? Genom dina gärningar visar du att du icke har rätt till den kungliga dräkt som du bär, att du är en lågsinnad människa, en shudra. Nu då Krishna och min farfar Arjuna har lämnat jorden tror du att du ostört kan få bedriva ditt ofog.”

Parikshit behövde intet svar. Han förstod av mannens utseende, att han var Kali, härskaren i kaliyuga, den mörka tidsåldern. Och den lytta tjuren, som Kali plågade, var dharma, den sanna rätten själv. Tre av dharmas fötter hade Kali redan förlamat. Tapas, kraften att meditera, var den första, renhet var den andra och barmhärtighet den tredje. Den fjärde foten, på vilken den heliga rättens tjur mödosamt försökte komma framåt, var sanningens. Sökandet efter sanning finns kvar till och med i vår

mörka tid.

Parikshit gick Kali in på livet. Den lågsinnade kastade darrande av sig den härskardräkt han orättmätigt tillägnat sig och bönföll om nåd. Han föll till Parikshits fötter: ”Vart jag än flyktar, skall jag alltid tycka mig se din fruktansvärda båge blixtra. O, unna mig som alla andra väsen på jorden en fristad där jag kan känna mig trygg.”

”Du skall icke förgäves ha bett mig om skydd”, genmålde Parikshit. ”Fem fristäder på jorden anvisar jag dig: spelhus, krogar, bordeller, slakthus och de människors hjärtan som är sammanknutna av girighet.”

Kort efter denna scen jagade Parikshit en gång i en skog. För en brahman skulle det ha varit en svår förbrytelse att hetsa och jaga djur, men enligt krigarkastens regler är det en tillåten och ridderlig sysselsättning. Konungen hade förföljt villebrådet länge och var trött och törstig. Förgäves sökte han efter en källa i den heta, uttorkade snårskogen, men fann inte en droppe vatten. Plågad av törst kom han till en eremits risikoja och steg in i hopp om att få något att dricka.

Därinne i hyddans halvmörker satt en man med korslagda ben, rak rygg, halvslutna ögon, djupt försjunken i meditation, nästan utan att andas.

Parikshit, vars tunga var torr och sprucken av törst, bad honom: ”Ge mig något att dricka.”

Eremiten svarade inte. Han erbjöd inte ens konungen en bastmatta eller en sittplats på golvet. Han bjöd honom inget vatten att tvätta sina trötta, dammiga fötter med. Han bjöd honom ingenting att dricka. Han bröt mot alla de gästvänskapens bud, som konung Parikshit återupprättat på jorden. En mörk tanke smög sig in som en orm i konungens själ: kanske låtsar eremiten bara vara försjunken i meditation, därför att han anser sig vara förmer än jag och därför att han som brahman inte vill passa upp på mig, som är krigare. En vild vrede steg upp inom honom. När han med en häftig rörelse vände sig om för att gå, fick han se en död orm på golvet. Med spetsen av sin båge tog han upp den döda djurkroppen och kastade den om eremitens hals. Denne rörde sig inte. Med tunga steg lämnade Parikshit kovan.

Brahmanens unge son, en skön gosse, lekte under tiden i närheten med andra barn. När han fick reda på den vanära, som drabbat hans fader, blev han upprörd över att en man av krigarkasten på detta sätt brutit mot budet om vördnad för brahmanerna. I vild upphetsning ropade han till sina kamrater: ”O, vilken orätt råder inte i denna disharmonins tidsålder bland jordens härskare. Eftersom den allsmäktige Krishna inte längre är kvar här för att tukta lagbrytaren, så skall jag straffa honom. – Ni skall få se!”

I hetsig vrede sjöng gossen en besvärjelse och uttalade en förbannelse över konung Parikshit: ”På den sjunde dagen härefter skall ormarnas furste på min befallning bita till döds den som har brutit mot lagen och besudlat min fader.” Så

sprang han hem till hyddan, och när han fick se sin far, som ännu bar den döda ormen om halsen, grät han högt av förtvivlan.

Den vise mannen hörde sin sons gråt och fick se den döda ormen, som hängde över hans skuldra. Han strök saktmodigt bort ormkroppen och frågade: ”Varför gråter du mitt barn?”

Gossen berättade vad som hänt. ”Mitt barn, mitt barn, vad har du gjort!” klagade fadern. ”Ack, mitt barn, en stor synd har du begått utan att veta det. Du har nedkallat ett svårt straff för ett ringa fels skull. Denne ädle konung var plågad av hunger, törst och utmattning. Och du vågade sätta dig till doms över den härskare, som enligt Guds vilja vakar över rätten på jorden. O, måtte den allsmäktige och allestädes närvarande Guden förlåta dig den synd, som du i din okunnighet har begått mot en av de Guds-invigda!”

Under tiden ångrade sig Parikshit bittert. ”Ack, så ofattbart illa jag bar mig åt mot denne helige man. Säkert kommer något fruktansvärt att drabba mig till straff. O, måtte straffet komma snart och med full kraft, så att min synd blir utplånad.”

Medan han funderade över detta, fick han reda på den förbannelse, som brahmanens son hade uttalat över honom. Utan ett ögonblicks tvekan överlämnade konung Parikshit makten till sin son. Han avstod från sina skatter och sitt blomstrande och välordnade rike. Han lämnade sin unga, vackra hustru. Han avstod från denna världen och avlade ett löfte att fasta de sju sista dagarna av sitt liv. Allt, som hittills hade förefallit honom betydelsefullt tycktes honom nu bara som en hög aska. Han tänkte inte mer på människans lagar. Han tänkte på den eviga lagen, atmans eviga lag. Parikshit satte sig vid stranden av floden Ganges och började meditera.

Då kom en stor skara heliga män med sina lärjungar ned till floden. Djupt bugade Parikshit sig för dem. Var och en av dem ärade han på tillbörligt sätt. Och när de alla hade tagit plats, stod han framför dem med knäppta händer och sade: ”Ni visa män, och du Gangesflod, I skolen alla veta att jag har tagit min tillflykt till Gud, att mitt hjärta tillhör Honom. Må ormen lugnt bita mig. Ni skall sjunga den allt genomträngande Gudens sånger!”

”Vi skall stanna hos denne Guds-invigde”, sade de heliga männen, ”tills han lägger av sin kropp och ingår i den värld, där det inte mer finns några villfarelser.”

”Hjälp mig att tillbringa de sista dagarna av mitt liv värdigt”, bad Parikshit. ”Lär mig, vad den skall göra, som står omedelbart inför döden, liksom vad människan i allmänhet ska göra för att uppnå det högsta.”

I detta ögonblick kom den unge Shuka, son till den store Vyasa, leende vägen fram. Utan önskningsvandrade han över jorden. Inget kastmärke kunde man se på honom, inte heller bar han någon munkdräkt. Naken var han. Himlavalvet var hans enda klädnad.

Parikshit bugade sig djupt inför den sist anlände och anvisade honom en sittplats. Sedan kastade sig konungen på marken framför Shuka, som strålade bland de

heliga som månen bland stjärnorna, och ställde bönfällande också till honom frågan: ”Vad skall en människa göra, som står omedelbart inför döden, liksom alla andra? Vad skall hon lyssna till? Vad skall hon tänka på? Vem skall hon ägna sin vördnad? Vad ska hon meditera över?”

”Du har ställt den väsentligaste av alla frågor”, sade Shuka. ”Din fråga kommer att lända hela världen till båtad. Den människa, som ingenting vet om atman, ställer tusentals olika frågor och strävar efter att få veta tusen olika saker. Och under tiden försvinner livet, om nätterna under sömn och förgängliga nöjen, om dagarna under strävan efter förgängliga ting. Men den fråga du har ställt älskas av dem, som känner Atman, Gud. Den talar om det yttersta målet.”

Nu undervisade Shuka konungen om alla varelsers oförgängliga innersta väsen, om atman. Och han undervisade honom om atmans innersta grund, om Gud. Han förde den lyssnande fram till Mahavishnu, om vilken det heter: liksom solbelysta strömmar av stoftkorn flyter genom öppna fönster, så flyter otaliga världssystem ut och in genom Mahavishnus porer. När Mahavishnu andas ut, uppstår världarna; när han andas in, förgås de. Men aldrig upphör Mahavishnu att andas.

Shuka förde den lyssnande från de yttre aspekterna av Gud till Hans inre aspekter, in i Guds inre riken. I sju dagar berättade Shuka för den på döden väntande Parikshit om Krishna, som dväljes i Sitt Eget rike, och om alla de avатарer, som uppenbarar sig i världssaltet.

”Den svåra hungern plågar mig inte längre, fastän jag för länge sedan har upphört att äta”, sade Parikshit. ”Jag känner inte längre någon törst, fastän jag slutat upp att dricka vatten. Jag längtar inte efter någonting annat än att få höra mer och mer om Krishna. Jag dricker som nektar varje ord om Krishna som du talar till mig.”

När den giftiga ormen kom och bet Parikshit till döds, så att hans kropp på ett ögonblick förvandlades till aska, då märkte Parikshit det inte alls, ty han var ju redan i Guds rike. Han hade inte bett om befrielse från förbannelsen, hade inte bett om att få leva, fastän det hade varit en lätt sak för Shuka att lösa honom från bannet. Han bad blott att få höra mer och mer om Gud. Och så blev brahmanens förbannelse till en välsignelse för honom. Krishna kom genom den till honom och skänkte honom tjänande, kunskapsrik Guds-kärlek, bhakti, den kostbaraste klenod som finns.

Nästa dag kom Sadananda igen. Helt oväntat uppenbarade han sig i mitt rum. ”Nå, Vamandas,” sade han. ”Det verkar som om du har arbetat. Har du tänkt på människans livsmål?”

”Oh ja, det har jag. Människans sanna mål är inte dharma, artha, kama – den heliga rätten, välstånd, lust – utan befrielse från den eviga cirkeln av födelser och död. Mukti är människans mål ... Genom sin kärlek till Krishna uppnådde kung Parikshit befrielse och inträdde i Gudomlig existens.”

Sadananda såg sorgset på mig. ”Förstår du fortfarande inte, sitter du fortfarande fast i Shankaracharyas system, som du lärde dig hos Shri? Förstår du inte hur fruktansvärt en bhakta upplever det, att någon kan söka efter Guds-kärlek – som Shankaracharya har förklarat det – som ett medel att uppnå befrielse? Och sedan, om han har uppnått kunskapen, om han vet att han är ett med Brahma, låter han sin kärlek till Gud svalna och dö bort. Sedan kan han ta bilden av den personlige Guden – som han nu inte längre har behov av – och kasta den i floden, som en slutgiltig illusion. Och han själv vet sig nu vara det stora Brahma.

Det slutliga målet är inte mukti eller befrielse. Den sanne bhaktan skrattar åt en sådan tanke. I Bhagavatam sägs det: ’Gud skänker lätt mukti, men sällan bhakti.’ Spontan, omotiverad kärlek till Gud, Gudomlig kärlek, för kärlekens egen skull, det är människans högsta mål.”

Sadananda kom emot mig och tittade på mig med blixtrande ögon. Han tog mig om skuldrorna, skakade mig och reciterade ord ur Upanishaderna, så att de träffade mig som blixten. Orden var dessa: ”Res dig! Vakna! och stanna inte förrän målet är uppnått. Svasti!” ... Sedan gick han sin väg.

Men kärlekens blixtnedslag genomträngde fortfarande mitt väsen: som om det för en minut ryckte undan alla jordiska höljen från mitt innersta själv. ”Svasti” ... det var en gammal indisk hälsning, som betydde: sva-asti, självet är, atman är, atman, fylld av Guds kraft och kärlek, är!

Gudskärlekens ström

Gudskärlekens förste guru var Narayana, Gud i Sin upphöjda, majestätiska aspekt. Han gav initiationen åt världsskaparen Brahma, som gestaltade världen enligt Guds plan. När en atma, lämpad för en Brahma's uppdrag, vaknade upp ur sömnen efter den långa natt, som kallas världsupplösningen, var det mörkt omkring honom. Han visste inte var han befann sig. Han visste inte, att han befann sig i kalken av en lotusblomma, vars stängel växte upp ur den alltgenomträngande Vishnus navel. Mörker utbredde sig omkring honom. Bekymrad reste sig Brahma och vandrade uppåt i lotuskalken. Han vandrade i tusen år och kom inte till någon gräns. Bekymrad vände han om och vandrade nedåt lotusblommans stängel i tusen år; han fann ingen grund.

Utmattad och nedstämd satte sig Brahma med korslagda ben i meditationsställning. I tjänande inriktning på Gud försökte han mottaga kunskapen om sin bestämmelse. Då uppenbarade sig Narayana och gav honom Bhagavatam's fyra urverser och undervisning. Han visade honom Sitt Eget rike och Mayas rike och att allt beror av Gud, som är alltings grund. Då vår världs bildare senare utförde sitt krävande uppdrag inom tidens och rummets begränsningar, var han ändå – genom Guds nåd – i stånd att oavbrutet bära Gud i Sina tankar.

Vid ett mycket senare tillfälle under Brahma's liv fick han till och med nåden att tjänande skåda Krishna Själv i Hans Eget rike av uppsluppenhet och ljuvlighet, Goloka, som är en djupare verklighet än Narayana's rike av obegränsad makt och majestät, Vaikuntha. Han sjöng om den ödesfria Gudomliga värld, där det inte ligger lidande på botten av all glädje, där inte tiden smärtsamt klyves i det förflutna och det närvarande, utan där evig nutid råder och där allt är vävt av Gudomlig kärlek. Brahma sjöng om Krishnas rike:

”Varje ord är en sång, varje steg är dans.
Och flöjten, Krishnas älskade vän,
tonar vid Hans mun.
Tiden, som här så snabbt skyndar undan,
stannar där kvar. Endast få av de vise,
som vandra på jorden,
veta om detta land.”

Efter det att Brahma, världens formare, blivit initierad av Narayana, invigde han senare sin lärjunge och andlige son Narada i Guds-kärleken och skänkte honom Bhagavatams fyra urstrofer.

Min förste lärare Shri och även Sadananda hade ofta berättat för mig om Narada.

Narada är ju en av de stora bhaktas, som av medlidande med de olyckliga varelser, som vänt sig bort från Gud, ständigt strövar omkring i den föränderliga världen för att kanske någonstans finna en själ, i stånd att ta emot kraften av kunskapsrik, tjänande kärlek för Krishna. Liksom solen går sin bana på himlavalvet över rättfärdiga och orättfärdiga, så vandrar Guds budbärare omkring i sin Gudomliga renhet, och vart de kommer för de med sig glansen från Guds rike, som de härstammar ifrån. Vad bekymrar det dem, om ett väsen enligt jordisk måttstock är gott eller ont, välsignat eller förbannat, de ser bara till hjärtats längtan. Vad bekymrar det dem, om den ort som de beträder enligt jordiska begrepp liknar en himmel eller ett helvete. De stiger in i fångelser, i dårhus, i koncentrationsläger. Ingen mördare, ingen gatflicka, ingen dåre, intet foster, inga är utestängda från möjligheten att mottaga Guds kärlek av dem och tas upp i kretsen av Guds eviga följeslagare.

På sin vandring kom Narada en gång till en eremitboning högt uppe i Himalaya, vid stranden av en fors. Där, nära Ganges' källor, satt Guds evige tjänare Vyasa och blickade svårmodigt ner i de brusande vattenvirvlarna, i det att han spelade en roll i Guds lek för att undervisa de Guds-frånvända varelserna.

”Varför är du så sorgsen?” frågade Narada.

”Det är något jag funderar över”, svarade Vyasa. ”Hittills har jag beskrivit dharma och de olika formerna av religion. Jag har lyckats arrangera Vedas. Jag har till och med arrangerat hela Mahabharata med Gita. Den högsta vishetens essens, Upanishaderna, har jag sammanfattat i Brahmasutras. Jag har mediterat hela mitt liv, och jag har blivit ett med det gestaltlösa Brahma: Och ändå har min själ inte fått frid.”

”Du har i dina härliga verk ännu inte berättat om Gud som Han är i sig och den religion, som är direkt relaterad till Honom”, undervisade honom Narada. ”Du måste mottaga och arrangera ännu ett verk, som gläder Gud Själv och dem som är Hans Egna bhaktas, då kommer du att få frid. Därefter initierade Narada Vyasa och gav honom de fyra verserna som innehåller Bhagavatam i ett nötskal.

Vyasa skådade Gud och Hans relation till Maya och hur alla Maya's världar har sin grund i Honom. Och därefter ordnade han de artontusen strofer, som endast talar om Gud som Han är i sig, Bhagavan, och som kallas Bhagavatam.

”Den sötaste frukten på Veda's träd, odödlighetens nektar, en frukt utan skal och kärna” – så kallas Bhagavatam.

Vyasa sjöng för sin son Shuka de talrika berättelserna i Bhagavatam. Shuka, som sedan sin barndom alltid levde i Guds rike, älskade att sjunga dessa strofer, som strömmade över av Guds-kärlekens lov. Och så gav han också Parikshit, den rättfärdige konungen, Guds-kärleken, när denne satt vid Ganges' flod, med förbannelsen vilande över sig och väntade på döden.

På detta sätt fördes i Indien Guds-kärlekens tradition vidare, från lärare till lärjungar och deras lärjungar, i oavbruten följd årtusendena igenom. Så vandrade Guds uppenbarelse mitt i mörkret alltjämt levande genom tiden.

När Krishna omkring år femtonhundra enligt de hinduiska heliga skrifterna än en gång steg ned på jorden, i form av Krishna Chaitanya, Gud som fulländad bhakta, då sökte också denne upp en guru för att följa den ärevördiga traditionen. Gurun uppfattade genast det höga väsen som bodde i den likt guld glänsande ynglingen, som ödmjukt närmade sig honom, och jublande gav han den till jorden nedstigne avataren den invigning Han bad om. Och Chaitanya tog vörtnadsfullt avsked, skred genom landet och sjöng i tre dagar glädjedrucken en strof ur Bhagavatam: ”Även jag, även jag skall skrida genom den föränderliga världens fruktansvärda ocean och nå fram till den andra stranden.”

Chaitanya förde ned på jorden en klar uppfattning om de många skenbart motstridiga heliga skrifterna, som på den tiden hade gått förlorad. Så flöt genom Indien Guds-kärlekens ström likt livets vatten, förborgad och ändå inte förborgad, ända fram till våra dagar. Eremiten Gaura Kishora, en naken asket, endast klädd i ett höftskynke, gav initiationen åt Bhaktisiddhanta Sarasvati, som var verksam inom områdena astronomi och högre matematik. Denne gav invigningen åt en lärjunge, som kom från Europa, och som han kallade Sadananda.

När jag satt förtvivlad i det av larm och split uppfyllda interneringslägret i Indien, kom Sadananda, och i sin barmhärtighet gav han en droppe av Guds-kärleken till och med åt mig.

Tümpelmann

Sadananda och jag satt på det rensopade golvet i skjulet och sjöng tillsammans några hymner. Vi sjöng de tusen år gamla stroferna till Krishnas tio stora avatarer:

”Segra månde Krishna, som stiger ned som avatar i fisk-gestalt och bär uppenbarelsens heliga skrifter oskadda genom världsupplösningens vatten ... Segra månde Krishna, som stiger ned som andelejonet Narasinha ... Segra månde Krishna, som stiger ned som gossen Vaman ... som stiger ned som konung Rama ... som stiger ned som Buddha och som av medlidande med djurens lidanden avskaffar Veda's offerbestämmelser ... Segra månde Krishna ...”

Vi sjöng också en hymn till den förborgade avataren i vår tidsålder av tvedräkt, Krishna Chaitanya. Denna hymn är enkel som en folkvisa och diktad på det melodiska levande bengalispråket, och den sjunges mycket än i dag:

”Sjung Guds namn, sjung Guds namn,
sjung Guds namn, o min broder.
Guds namn har han fört ned till oss,
Chaitanya den gyllene ...
vårt lidande har han sett.
Utom Guds namn finnes ingen rikedom,
inte någonstans ...”

Till sist sjöng vi också strofer, som härstammar från Krishna Chaitanya Själv. Min vän, som annars var så noga med att dölja för mängden vad som rörde sig i hans hjärta, sjöng denna gång högt och jublande, obekymrad om att man därute kunde höra vartenda ord:

”Ej rikedom, ej ädel börd,
ej en vacker kvinna eller diktarkraft,
önskar jag, o, världens Herre.
Men giv mig från födelse till födelse
motivlös, ur hjärtat strömmande kärlek,
O, min Gud, till Dig!”

En grov, självbelåten röst skrålade något borta vid marketenteriet. Den kom allt närmare. En tung stofthydda stötte vredgat emot dörren till vårt skjul, och någon röt: ”De där fördömda niggerna med sin svinreligion! Man skulle piska livet ur dem!” Grälände och svärjande gick mannen vidare och fyllde hela lägret med sitt skrål.

Följande dag lyckades denne man, som hade goda relationer till några av

lägermyndigheternas underofficerare, skaffa sig en anvisning att flytta in i mitt skjul som min rumskamrat. Han anlände med sina kistor och knyten. Hans gamla byxor hängde nu på väggarna. Hans brits med dammiga stövlar under stod i ett hörn där Sadananda hade sjungit Guds namn. Vårt arbetsbord var nu också hans bord, och i stället för Sadananda satt Tümpelmann mittemot mig vid bordet. När jag såg upp från mitt arbete, såg jag in i hans spejande, inflammerade ögon. ”Lås in alla dina saker”, förmanade mig Sadananda. ”När du inte är hemma, söker Tümpelmann antagligen igenom dina koffertar.” Den första gången jag inte helt och hållet rättade mig efter min nya kamrat, ställde han sig bredbent tätt framför mig, så att jag såg varje detalj i hans feta, röda ansikte med den uppsvällda munnen som alltid var dragen på sned, liksom till ett hånfullt grin. Jag kände hans varma andedräkt, som luktade alkohol. Han och jag hade blivit oense, därför att han ville portförbjuda min vän Sadananda. ”Hör nu på”, skrek han. ”Hör nu på en gång för alla: den där niggern kommer aldrig mera inom mina dörrar. Ni ska snart få känna på vem som är herre i det här rummet. Vet ni vad ni är för något, ni, ni ... är hedning! Mej jag – jag är kristen!”

”Ni vet ju inte alls vad religion, vad kristendom är för något.”

”Vet inte jag vad kristendom är, vad religion är?” Tümpelmann kippade efter andan. Gurglande av vrede satte han sig.

”Du får inte låta honom få övertaget!” uppmuntrade Sadananda mig. ”Du måste klara det. Du måste kunna arbeta ostört också i närvaro av den där människan.”

”Det är ingen människa”, utbrast jag förtvivlat. ”Han är en hund som nosar omkring överallt. Du har aldrig tillbringat en natt bredvid honom. Hela rummet är fyllt, icke bara av de utdunstningar och ljud som hans kropp ger ifrån sig, utan också av de orena sexuella bilder som den mannen ständigt omger sig med.”

”Tümpelmann är ingen hund, han är ett svin”, anmärkte Sadananda torrt. ”Men du måste klara det. Häng upp ett täcke framför din säng, så att hans utstrålning inte träffar dig så oförmedlat.”

Det var mörkt i skjulet. Tümpelmann låg på rygg och sov med öppen mun, tungt rosslande. Han måste ha en polyp i sin köttiga näsa, tänkte jag. Han borde lägga sig på lägersjukhuset och låta skära ut polypen.

Tümpelmanns andedräkt kom i häftiga stötar, som stormen över havet. Jag befann mig mitt emellan dröm och vaka, och var inte längre i Indien. Åter kände jag omkring mig den vindomsusade havsvärlden i Odysseen, den grekiske siarens urgamla dikt, som jag inte bara som gosse utan också nyligen i lägret hade läst med sådan iver att jag kunde många ställen utantill.

Medan Tümpelmann snarkade som ett grymtande svin, gick jag i drömmen som Odyssevs genom den förtrollade ön Aiaies sumpiga skogstrakter. Runtom mig var träd som ständigt vissnade och ständigt grönskade på nytt. Marken doldes av multnande löv i tjocka lager. Det var den skog, som indierna kallar Samsara eller förvandlingens värld. Förbi förtrollade djur, som såg på mig med sorgsna ögon,

vandrade jag och sökte mina förlorade kamrater, som trollkvinnan Kirke hade förvandlat till svin.

Högväxt och slank kom de grekiska gudarnas sändebud Hermes emot mig på lätta sulor och med dansande steg. Medlidsamt tog han min hand, och sade:

”Arme, vart leder din färd,
vart går du bland höjderna ensam
här i denna främmande nejd?
Vet, männerna dina har Kirke alla förvandlat
till svin och stängt dem i stiorna inne.
Tänker du rädda dem ur hennes våld?”

Hermes pekade ner på de djupa drivorna av multnande löv, som låg hopade på marken.

”Här, tag örten, du ser! Om med den du kommer till Kirke,
skall dess mäktiga kraft från dig avvända fördärvet ...
Roten på örten är alldeles svart, men blomman är mjölkvit;
gudarna kalla den Moly, den bliver för dödliga människor
vansklig att gräva ur jorden ...”

Nu först kände jag igen det gudarnas sändebud, som talade till mig. Han bar orangegul indisk munkdräkt. Det var Sadananda. ”Vamandas”, sade han. ”Vet du, vad roten Moly heter på sanskrit?”

”Moly ... det är väl antagligen samma ord som mula: rot, ursprung, grund.”

”Det är rätt”, nickade Sadananda. ”Och vem är alltings rot, ursprung och grund?”

”Krishna”, svarade jag utan att tveka.

”Och den lysande blomman?”

”Det är naturligtvis världsblomman, som växer upp ur den dolda grunden.”

”Glöm aldrig, glöm inte ett enda ögonblick att Krishna är roten till allt som finns i världen”, förmanade mig vännen. ”Då kan inte trollkvinnan Maya skada dig.” På lätta sulor försvann han, och jag vandrade tillbaka till huset djupt inne i skogen. En ljuv sång ljöd därinifrån, och huset skakade, när trollkvinnan trampade sin vävstol och vävde världens lätta höljen.

Hur skrattade jag inte i hemlighet när Kirke med ett hult leende öppnade den glänsande dörren för mig, bjöd mig till bords och förstulet blandade giftet i mitt vin. Jag tänkte på världsgrunden, den Gudomliga roten, och drack utan fruktan.

Den sköna förförerskan slog mig med staven och befallde hånfullt:

”Bort med dig nu till stallet och ligg bland de andra där nere.”

Men den som äger roten Moly kan inte skadas av sinnevärldens gift. Kirke ropade förfärad:

”Underbart det ju är, att du druckit och icke förvandlats.
Än har aldrig en dödlig förmått den trolldomen motstå,
sen väl drycken han tagit och fört bak’ läpparnas stängsel.
Du i ditt bröst ett hjärta dock bär, okuvligt i sanning.”

Jag jublade.

Men Tümpelmann snarkade högt med öppen mun mitt i morgonljuset. Hade jag bara drömt att jag var löst ur förtrollningen? Var vi fortfarande kvar i svinstian? Måste Tümpelmann och jag och alla mina kamrater först förvandlas, innan vi kunde bli riktiga människor? Genom det öppna fönstret hördes visslingarna från de morgonsömniga soldaterna, som oavbrutet gick runt lägret i gången mellan taggtrådsstängslan. De var själva förtrollade och måste noga vaka över att deras förtrollade kamrater stannade kvar i sina skilda stior.

Denna dag bröt en eldsvåda ut i en närbelägen lägeravdelning. Halmtaket till en stor barack stod i ljusan låga. Fängslad av synen stod Tümpelmann tätt intill taggtrådsstängslet och tittade in i elden och vimlet av fångar, som försökte rädda sina fattiga tillhörigheter. ”Det behövs bara en präktig, frisk ostlig vind”, ropade han muntert, ”så brinner hela lägret ner, alltsammans, alltsammans!” Han bredde ut armarna, som om han skulle hälsa med glädje en brand där hela världen brann upp.

Eldsvådan tycktes i hög grad ha stärkt Tümpelmanns självmedvetande. I upp-rymd sinnesstämning började han förklara, där han satt tillsammans med mig i vårt skjul, vad han tyckte om världen, och hur han skulle vilja göra rent hus med alltihop. Det fanns bara korruption överallt, hos de allierade liksom hos axelmakterna. Han rasade mot nazisterna och fascisterna, i vilkas lägeravdelning elden just hade härjat, han rasade också mot kamraterna, antinazisterna, som var inhysta i samma taggtrådsbur som han själv, och som efter hans mening inte var några riktiga antinazister. Han öste ut sitt hån över de kristna prästerna, de internerade missionärerna, han gjorde narr av judarna och buddhisterna i lägret. Bara han själv blev kvar i enslig storhet. Så utmålade han njutningsrikt, slickande sig om de tjocka läpparna, hur han efter krigets segerrika slut skulle straffa sina motståndare: ”Hålla smält bly i munnen på dem, flå dem levande, hänga dem! ... Också ni Eidlitz, ska bli hängd, ert kräk där!” profeterade han belåtet.

Också du, stackars karl, är en förtrollad atma, tänkte jag. Jag får bara inte glömma det. Jag måste alltid se atman i dig.

Förargad över min tystnad rotade Tümpelmann i en av sina koffertar. Han letade under stort oväsen efter något verktyg, men hittade det inte. Han råkade få tag i ett inramat fotografi, ett porträtt av en liten gosse. Längre betraktade han bilden och spikade sedan omsorgsfullt upp den på väggen bredvid sin säng. ”Mitt barn, min lille son, han dog när han var tre år”, sade Tümpelmann, när han märkte min deltagande blick. Helt oförmedlat började han berätta ur sitt liv, om sin ungdom i Nordtyskland och sina sammanstörtade förhoppningar, om de många yrken, som

han hade prövat på i Siam och Kina och andra länder i östern. Han hade varit tekniker, polis, lärare i en kinesisk skola. Han berättade om den kvinna som var mor till den döde gossen. Också han hade haft ett barn. Också han hade älskat en kvinna. Han visste ingenting om hennes öde. Hon var amerikansk sjuksyster på Filippinerna, och nu var hon fånge hos japanerna.

Från denna stund förändrades min rumskamrats uppförande mot mig. ”God morgon, herr Eidlitz”, hälsade han välvilligt och bullersamt var morgon när han vaknade. På en högtidsdag lade han till min förvåning några rakblad på bordet och bad mig ta emot den lilla gåvan. Rakblad var en dyrbarhet i lägret.

Också gentemot Sadananda bemödade han sig hädanefter att vara hövlig. Min vän kom nu åter till mig och undervisade mig i dämpad ton. Men Tümpelmann var besvärad i Sadanandas närvaro, och för det mesta försvann han hastigt ur skjulet och lämnade oss ensamma. Denna poängterade hövlighet kom väl inte riktigt från hjärtat.

”Ni gick miste om ett besök, doktorn har varit här”, meddelade han mig en gång. Sadananda hade kommit i min frånvaro för att hämta en sanskritbok som han lånat mig och nu själv behövde använda ett par timmar. Triumferande iakttog Tümpelmann hur jag letade efter något bland böcker och manuskript på min del av bordet. ”Aha, saknar ni något. Kanske en bok?” flinade han. ”Haha, doktorn fick visst något med sig, ni måste hålla reda på er vän lite bättre.”

Den mjölkvita gudinnan

Lägermyndigheterna tillät oss under de senare åren att på bestämda dagar företa så kallade ”utflykter på hedersord”. Vi måste i förväg avge ett skriftligt löfte att återvända till lägret punktligt på det överenskomna klockslaget, och att inte söka kontakt med några indier. Den som bröt detta löfte hotades med hårt, mångårigt fängelse.

”Gå ut i skogen och sjung Guds namn”, sade Sadananda. ”Även om du ännu inte har mottagit initiationen i Guds-namnet, kan du sjunga det. Du känner ju till så många Guds-namn ur Bhagavatam och andra verk. Sjung de namnen och lägg in i sången all din längtan att en gång verkligen få tjäna Gud i Hans Eget rike i förtrolig, kärleksfull hängivenhet. Sjung: ’Krishna! Krishna! Krishna!’ Vibrationerna i din sång kommer att röra vid den sovande atman i stenar, blommor, fåglar och djur på din väg, och han kommer att för ett ögonblick vakna upp och erinra sig sin sanna natur: att i all evighet älska och tjäna Gud. – Det är jordens förlossning.”

Hur underbart var det inte att företa sådana utflykter vid Sadanandas sida. Det hände endast några få gånger, ty han var då redan sjuk. Efter namnuppropet på idrottsplatsen och det förnyade uppropet vid porten gick vi genom de båda höga taggtrådsportarna ut på vägen. Vi gick den ene bakom den andre på den smala stigen mellan våta, blommande buskar, som strök mot våra ben, genom de morgonfriska ängarnas daggvåta höga gräs, utefter floden över vars rullstensgrus vattnet nu under regntiden flödade ymnigt. Barfota vadade vi genom det kristallklara, kalla, rinnande vattnet i bäckarna. Med en liten knyck kunde man stryka av sig och åter sätta på sig de indiska sandalerna, som bara fasthölls av en slinga runt stortån. Vi gick över mognande vetefält, där stråna stod som lansbeväpnade soldater omkring oss och slog samman över våra huvuden. I norr kunde man ibland bakom sädesaxen eller bakom kronan på ett väldigt lövträd skymta en skimrande bergskam.

Jag lärde mig att se världen med min väns ögon. Jag lärde av honom att älska den indiska jorden och de indiska floderna ännu mer än förr. Helgad är denna jord, därför att Gudomliga avatarer sedan urminnes tider gång på gång har gått över den med nakna fötter.

”Indiens sanna storhet består inte i dess naturrikedomar och inte heller i dess stora folkmängd, i dess konst eller dess historia”, förklarade Sadananda. ”Indiens storhet ligger i att avatarerna, som utgår från Gud och sedan åter vänder tillbaka till Honom, gång på gång stiger ned i detta land. Blott en enda gång kom också till västerlandet en sådan frälsare, överströmmande av Guds kraft. Du vet vem jag menar?”

Jag nickade.

Jag tänkte på de nakna, heliga fötterna, som hade gått genom Jordanflodens

vatten till dopet. Jag tänkte på hur Kristi fötter gått över Galiléens berg, över tempelgårdens stora kvaderstenar och över de hårda kullerstenarna i Jerusalems smala gränder ...

Från den närbelägna byn kom en svärm i trasor klädda barn springande emot oss; de spärrade vägen för oss och tiggde: ”Sahib, cigaretter! Sahib, cigaretter!” De visste att vi internerade inte hade några kontanta pengar. Sadananda skrattade glatt och gav dem sötsaker istället för cigaretter. Före varje utflykt köpte han på marketenteriet för lägerpengar karameller åt barnen. Och nu började han klappa i händerna och sjunga namnet Rama, namnet på den store Gudomlige avataren:

”Raghupati Raghava Raja Ram
Patita Pavana, Sita Ram.”

Och hela barnskaran marscherade nu tillsammans med oss och sjöng tillsammans med oss, rytmiskt klappande i händerna. Åratal senare, när Sadananda sedan länge låg svårt sjuk på lägersjukhuset och jag vandrade ensam, kom barnen alltså springande emot mig, ropande på långt håll: ”Var är svamin? Var är svamin?” och sjöng: ”Raghupati Raghava Raja Ram ...”

Barnens sång ljöd nu på avstånd. Sadananda och jag rastade vid en källa. En brahman kom ridande nedför bergslutningen på sin åsna. Vid källan satt han av, tvättade sig från huvud till fot, sköljde munnen och drack, hela tiden mumlande sina mantras. Vi visste att han sjöng den urgamla formel som skulle förvandla denna källas vatten så att det blev av samma natur som vattnet i Indiens sju heliga floder.

”O Ganga! O du Yamuna!
Godavari! Sarasvati!
Narbada! Sindhu! Kaveri!
Må ni taga er boning i detta vatten!”

Också Sadananda mumlade denna åkallan av de sju heliga floderna innan han drack. Utan att beröra vattnet med händerna lät han det rinna in i munnen. Han badade i en klyfta nedanför en fors. Dykande upp och ner, frustande och sprutande vatten, jublade han: ”Shivo’ham, Shivo’ham, jag är Shiva, jag är Shiva, jag är liksom Shiva, jag är liksom Shiva en Krishnas tjänare.” Enligt Shastrams är Shiva inte bara världshärskaren, världsförstöraren, herren över alla yogis, utan också den förebildlige bhaktan. Till sitt innersta väsen är Shiva en Guds-invigd, som i djupaste längtan mediterar över Krishna. Utsagor återger att alla väggarna i Shivas hus Kailas lyser av strålände fresker med scener ur Krishnas liv.

I närheten av en grupp grånade lingamstenar, resta till Shivas ära, stod en fallfärdig raststuga för pilgrimer och ett tempel, helgat åt Maya, som man i Indien ofta

helt kort och gott kallar för Devi, Gudinnan. Shivas och Mayas helgedomar står i allmänhet intill varandra. Det av väldiga mangoträd omgivna templet ligger vid den gamla pilgrimsvägen från staden Hardvar till Yamunaflodens källor högt uppe i den eviga snöns regioner. Världsalltets mäktiga härskarinna bär på denna plats ett namn, som jag inte träffat på någon annanstans i Indien. Hon heter här Dudhya Devi, den mjölkvita Gudinnan. Med förundran mindes jag min dröm om Odyssevs och de sällsamma ord, som den grekiske siaren Homeros låter gudarnas budbärare säga till den irrande Odyssevs: ”Mjölkvit är blomman ...” Här dyrkades Maya som, den mjölkvita härskarinnan över alla världars liv.

Jag tänkte på henne som Gudinnan Arbuda med det svarta ansiktet, inför vilken jag hade stått tillsammans med Shri i klipphålan i Mount Abus inre. Och jag tänkte på henne som den jättelika, blodröda Kali i den dystra bergsklyftan. Nu stod jag åter inför henne. Här hade hon trätt ut i dagsljuset. Hon var endast hölj i en tunn slöja, och hennes färg var denna gång mjölkvit. Men överallt var det samma, hemlighetsfulla Maya.

Tre gånger vandrade Sadananda, och jag med honom, enligt det indiska bruket barfota medsols runt Devis stenmur. Under många namn dyrkas hon på jorden av dem som ber om jordiska håvor, om söner, om rikedom, om befrielse från sjukdom. Längre satt Sadananda med korslagda ben i det svala templet, kring vilket Himalaya utbredde sig i all sin härlighet med sina branta, skogklädda sluttningar, sina forsar och raviner. Han sjöng för den stora Maya. Det verkade som om han talade med henne.

”Vad sjöng du för Maya?” frågade jag på hemvägen, medan vi gick genom skogar, över ängar och grussluttningar ned för de branta backarna till taggtrådslägrat, där vi måste vara tillbaka vid den fastställda tidpunkten. ”Hur kan en Krishna’s bhakta prisa den härskarinna som förlämnar de bedrägliga världsliga gåvorna?”

Sadananda log: ”Förlederskan Maya, vår världs stränga tuktarinna, utför sitt värv i Krishnas tjänst. Ett av hennes många namn är Durga. Durga betyder fångelse. Jag har berättat för Durga, för fångvakterskan, som tjänar Krishna i den förvrängda skuggan av den sanna verkligheten, om Krishnas förborgade rike, som hon själv inte vågar närma sig.”

Jag tvärstannade förundrad. Stenarna smulades sönder under mina fötter.

Sadananda fortsatte: ”Jag berättade för Durga om Radha, i vilken Guds glädjekraft har tagit gestalt, och som tjänar Krishna i ousäglig kärlek i Hans inre rike. På sådant sätt kan en Krishnas bhakta ära den stora Maya och bereda henne glädje. Ty själv är hon en trogen tjänarinna, en skugga av Radha.”

Framför vaktkuren vid lägrats ingång samlade sig redan de dammiga skarorna av hemvändande internerade. Våra namn ropades upp och noterades. En av vaktposterna låste upp den dubbla gallerporten för oss. Vi var åter inspärrade innanför taggtrådsväggarna.

Den heliga natten

Vinternätterna vid Himalayas fot är kalla och stormiga. Tümpelmann och jag frös ofta erbarmligen i vårt dragiga skjul, vars tre avlånga fönster alltjämt saknade glasrutor. På julaftonen hade Tümpelmann gett sig av i god tid för att fira högtiden i ett trevligare rum i ett dryckeslag med likasinnade. Sadananda kunde därför ostört besöka mig.

Också i hans barack var det betydligt varmare än i mitt lilla krypin. Där fanns det en öppen spis, och man hade tänt en festlig brasa. Men Sadananda kom ändå till mig i mitt kalla skjul för att jag inte skulle behöva tillbringa den heliga natten ensam.

När min vän kom, darrade han av köld, ty han ägde ingen överrock. Även på vintern var han endast klädd i den orangefärgade bomullsdräkten, som han själv hade färgat. Jag svepte in honom i några filtar, och så satte vi oss som så ofta förr vid det rankiga bordet mittemot varandra. Vi talade om den Gudomlige frälsare, vars välsignelsebringande födelse i denna kalla natt firades över hela jorden. Sadananda älskade Kristus och jag älskade Kristus. Men han kände honom bättre än jag. Ty han hade mött den alltjämt levande Kristus.

”Vamandas, tag fram en anteckningsbok och en blyertspenna och skriv”, sade min vän. Och nu uppfyllde han en bön, som jag en gång tidigare hade framställt honom. Han klargjorde för mig likheterna och olikheterna i kristendomens och de indiska bhaktas Guds-dyrkan. Först talade han om trons vågspel såväl i västerlandet som i Indien. Han talade om den barnsliga hängivenhetens enfald i bhakti och i kristendomen. Han talade om offret av världens aktning, om hela människans förvandling, om samfundets innebörd, om hela livets helgelse ... Det var stommen till en hel bok, ja, kanske till ett vetenskapligt livsverk, som han denna natt dikterade för mig i korta, slående formuleringar.

Från en barack hördes klangen av en liten klocka. Det var den protestantiska julbönen. Några timmar senare hördes klockklang från en annan barack: det var den katolska midnattsmässan. Men klockklangen och nattens stillhet stördes gång på gång av bråk och skrån. De europeiska soldaterna från England och soldaterna från dominions, som bevakade oss, var druckna. Också bland de internerade, såväl nazister som antinazister, var de flesta druckna. Från alla håll, från barackerna och från marketenterierna i de olika, sinsemellan fientliga taggtrådsinhägnaderna och från det mörka landskapet utanför taggtråden trängde de drucknas vilda skrå in till oss.

”De stackars karlarna kan inte reda upp sina många bekymmer och problem, därför dricker de sig fulla”, sade min vän medlidsamt.

Dörren rycktes upp. En häftig vindpust kom infarande. Min korpulente granne raglade in i skjulet. Utan att låtsa om vår närvaro kräcktes Tümpelmann flera

gångar, kastade sig sedan på sängen fullt påklädd utan att ens ta av stövlarna och började snarka.

Sadananda satt lugnt kvar vid bordet. Vi bekymrade oss varken om bullret därute eller om de ljud, som den berusade gav ifrån sig i sömnen. Vi satt tysta, och det var en glad, festlig tystnad. ”Nå, vad funderar du på, Vamandas?” frågade min vän hjärtligt efter en stund.

Sakta läste jag några strofer av Novalis, som jag hade älskat sedan ungdomen:

”Ein Gott für uns, ein Kind für sich
liebt Er uns all herzlichlich.
Aus Kraut und Stein und Meer und Licht
schimmert Sein kindlich Angesicht.”

”En Gud för oss, ett barn för sig,
älskar Han oss, hjärtinnerligt.
Ur ört och sten och hav och ljus
skimrar Hans barnansikte fram.”

Ett leende lyste upp Sadanandas ansikte. ”Det är bra, Vamandas, att du har fört med dig just de stroforna från Europa till Indien.” Han reste sig upp och såg på mig med lysande ögon. ”Men kommer du också ihåg den profetiska strof, som siaren Novalis satte framför de strofer du läste?” Glatt fortsatte jag:

”Geuss Vater ihn gewaltig aus.
Gib ihn aus Deinem Arm heraus.”

”Utgjut honom med makt, o Fader.
Giv ut honom ur Dina armar!”

Vi teg. Ett ögonblick lade Sadananda båda händerna på mina axlar. ”Nu måste jag gå. Tänk på honom, som i en förvirrad natt lik denna steg ned till den mörka jorden. En välsignad julhelg, Varnandas.” Med lätta steg gick han ut genom dörren och försvann i lägreets mörker.

Medan min kamrat Tümpelmann tätt intill mig harklande och gurglande sov ruset av sig, låg jag vaken på min hårda bädd, full av lycka. Jag tänkte på barnet, som för nära tvåtusen år sedan hade fötts på halmen i en krubba, därför att alla hus och härbärgen i den lilla staden Betlehem var överfulla av stojande gäster. Ödmjukt och bekymrat böjde sig Josef och Maria över den nyfödde. I Guds-moderns hjärta levde de ord som ängeln hade talat till henne. Djuren i stallet andades lugnt bredvid barnets torftiga vagg. Ingen annan i hela världen anade att det efterlängtrade Guds-barnet äntligen hade kommit till jorden. Endast några fattiga herdar, ledda av

himmelska röster, kom och tillbad barnet. Och tre vise män från österlandet bragte det sina gåvor.

Jag tänkte mig in i alla enskildheterna av den heliga berättelsen som vi alla känner. Men jag tänkte också på ett annat Guds barn, som steg ned i Indien årtusenden tidigare. Också det barnet kom till världen mitt i mörka natten och i en ännu mer beklämmande omgivning än stallet i Betlehem. I ett fängelse kom Krishna-barnet till världen. Hans far och mor var fastsmidda vid fängelsemuren med tunga järnkedjor. En ond konung vid namn Kamsa, som liknade den dystre judakonungen Herodes, härskade vid den tiden över landet. Alla Krishnas äldre bröder hade han låtit dräpa, ty man hade profeterat, att en son till detta föräldrapar en gång skulle komma att avsätta honom och bringa honom om livet.

Bhagavatam berättar, att Vasudeva, Krishnas fader, först undfick det Gudomliga barnet i sin ande. Sedan överförde han det Gudomliga väsendet i sin unga hustru Devakis ande. Under den tid hon bar det heliga barnet inom sig, stod det en strålgans omkring henne, som lyste upp hela huset, och den demoniske konungen greps av den djupaste skräck. När gossen var född, uppfattade de båda föräldrarna under bävan hans Gudomliga majestät, föll ned framför Honom och sjöng hymner till Hans lov.

Men fastän Devaki, den unga modern, mycket väl visste, att den evige, allsmåttige Guden stigit ned, var hennes modershjärta ändå fullt av fruktan. Ängsligt bönföll hon den nyfödde: "O dölj Ditt Gudomliga majestät, så att den förskräcklige konungen inte ser vem Du är." Krishna lydde den ängsliga modern och dolde Sitt majestät. Han såg nu ut som ett hjälplöst människobarn.

Medan den utmattade modern föll i en djup sömn, tog fadern på Krishnas uppmaning det lilla barnet i sina armar. Kedjorna föll av honom. Fängelsets järnportar sprang upp framför honom. Mellan de sovande vakterna vid porten gick Vasudeva med barnet i sin famn ut i den mörka natten. Framför honom svallade floden Yamuna. Han visste vilken väg han skulle gå. Flodens vatten delade sig framför honom, så att han kunde gå torrskodd mellan de brusande vattenväggarna. Oskadd nådde han andra stranden och fortsatte med barnet i famnen till herdelandet Vraja. Också här sov alla. Korna sov, människorna sov. Herdekonungen Nanda sov i sitt hus. Herdedrottningen Yashoda sov. Hon hade nyss fött en dotter, men var ännu försänkt i en Gudomlig dvala och visste inte om hon hade fött en gosse eller en flicka.

Sakta lade Vasudeva Krishna-barnet vid hennes bröst och tog herdeparets dotter i sina armar. Han vandrade samma väg tillbaka och lade den lilla flickan i famnen på sin alltjämt sovande hustru. Fängelsets portar föll åter i lås bakom honom. Barnet började skrika. De sömndruckna vakterna for upp och bragte skyndsamt konungen det budskap, som han med ängslan hade väntat på i många år.

Full av bister beslutsamhet störtade konung Kamsa ned i fängelset. Han grep det nyfödda barnet i fötterna och slungade det mot stenväggen för att krossa det. Men

barnet steg upp i luften. Och i den förtrollade natten, hördes en röst: ”Din ynkrygg! Du trodde du skulle kunna döda mig! Jag är ju Maya. Enligt Guds vilja har allt detta skett. Krishna är i säkerhet. Ve dig, konung Kamsa. Du kommer inte att undgå ditt fördärv.”

De båda berättelserna flätades ihop – trots att där även finns många olikheter. Darrande inför den vredgade konung Herodes, som lät mörda alla nyfödda i Betlehem, flydde Maria och Josef med barnet till Egypten. Jesus var i trygghet. I trygghet frambars barnet i templet till Gud, och den gamle Simeon kände igen den utlovade Messias. Han tog honom i sina armar och utbrast glad: ”Herre, nu låter Du Din tjänare fara i frid ... Ty mina ögon hava skådat Din härlighet.”

I trygghet växte Krishna upp i herdelandet, fastän Kamsa skickade sina mäktiga demoner över floden för att förgöra honom. Vid beröringen med Krishna föll deras förfärliga kroppar döda till marken. Men de fruktansvärda demonerna blev samtidigt frälsta genom beröringen av Krishnas hand eller genom att röra vid Hans späda fot eller Hans barnsliga mun. De ingick i Hans Gudomliga ljus.

Allt mer av det som Bhagavatam berättar om Krishnas barndom steg upp i mitt minne. En gång satt den lille gossen i knät på Yashoda, vars bröst alltid överströmmade av kärlek, när hon såg Krishna. Trött och mätt av modersmjölken gäspade det lilla barnet. Då såg Hans mor med djup förundran i barnets öppna mun hela jorden och solen och månen och stjärnhimlen. Allt såg hon i den oändlige Guden, som i sig bär hela världsalltet. ”Vem är du, Krishna?” frågade hon bävande. Då slöt det lilla barnet åter munnen och log mot henne. Och överväldigad av moderskärlek glömde Yashoda genast vad hon sett och smekte och kysste Krishna.

En annan gång skulle Yashoda binda Krishna för att straffa honom. Den lille gossen hade krupit upp på en pall och slagit sönder en smörkruka. Han hade ätit en hel del smör men också gett aporna att smaka. Men det snöre, som Yashoda skulle binda Krishna med, var för kort. Ett annat var också för kort. Hon skarvade med ett snöre till, men repet räckte inte ändå. Snart stod alla grannkvinnorna förundrade runt omkring henne och såg på hur hon skarvade ihop snören för att kunna binda Krishna. Men fortfarande var repet för kort. Då såg gossen, som skenbart trotsig och gråtande stod i en vrå, att modern darrade av de fruktlösa ansträngningarna, och att svetten rann om henne. Och han, den Oändlige, vars oändlighet de största yogis och visa män i djupaste meditation inte har kunnat mäta, Han hyste medlidande med Sin mor och lät sig lydigt bindas av henne, som älskade Honom så.

Åter slets dörren till skjulet upp. Tre druckna män stack in huvudena. ”Tümpelmann! Tümpelmann! Tümpelmann! Kom och ta en snaps till!” skrek de. Ovilligt rörde Tümpelmann på sig i sömnen och vältrade över på andra sidan. Med hesa röster sjöng de tre männen en rå gatvisa, och så smällde de igen dörren och raglade vidare, stödda på varandra, för att börja om samma spektakel vid nästa barack.

Berättelserna om hur Gud gång på gång stigit ned till jorden flätade sig i varandra. Också Han, den dolde avataren, om vilken man i västerlandet ingenting vet, hade stigit ned vid midnatt. En vårlig fullmånenatt lyste över jorden. Men en månförmörkelse närmade sig. Den skimrande skivan på natthimlen fördunklades. Många steg ned i Ganges, fulla av andakt, för att bada där och enligt det urgamla bruket anropa Gud under månförmörkelsen. I detta ögonblick nedsteg Krishna Chaitanya. Inhöljd i Guds-namnet, vars klang fick himlavalvet att bäva, kom Krishna Chaitanya till världen.

En evig följeslagare till Chaitanya, som hade nedstigit före Honom, hade i många år längtansfullt bett till Gud att den gyllene avataren till sist skulle stiga ner till jorden från Guds rike. Då kom Han. När barnet ”föddes”, berättas det att oöver-skådliga skaror av obekanta jublande strömmade till den förvånade faderns hus och bugade sig för barnet och gav det rika skänker. Dessa främlingar var Brahma, skaparen, och Shiva, världsförstöraren och andra höga väsen, alla förklädda. Också grannkvinnor och väninnor kom till modern med skänker. För att pröva den nyföddes sinnelag lade de framför honom smycken, guld- och silvermynt, siden och en jordtorva och därjämte en bok, Bhagavatam. Utan att tveka grep den lille gossen efter boken, där Guds kärleksgärningar prisas, omfamnade den och tryckte den till sitt hjärta.

Krishna Chaitanya, Krishna Själv nu i form av den fulländade bhaktan, är den mest givmilde av alla avatarer, i det att Han skänker den högsta formen av tjänande kärlek till Gud (prema) även till ovärdiga.

En gång hände det, att två ökända fyllbultar och tjuvar angrep Hans bhaktas, därför att tjuvarna blivit rasande över, att bhaktas uppmanat dem att sjunga Guds namn. Men till slut skänkte Han även dessa uslingar prema, då de hade ångrat sig och bhaktas bad Honom innerligt om detta.

Krishna Chaitanya utförde inte många mirakel. Han dräpte inga demoner. Endast sällan, och bara i förbigående, berättas det att han botade sjuka eller uppväckte döda. Men Han botade många från det mest fruktansvärda lidande som finns – Guds-frånvändhetens sjukdom. Sakta mumlade jag för mig själv den mantra, som Sadananda hade givit mig:

”Ära den högst frikostige,
Han, som förläna kärlek till Krishna,
den Krishna, som kallas Krishna Chaitanya
och som lyser som smält guld ...”

Under fyrtioåttio år vandrade Chaitanya på jorden, som skrifterna förtäljer: ”höljd i Radha’s gyllene glans och buren av Hennes prema, den högsta formen av tjänande kärlek till Gud.

Frammot morgonen avtog och stillnade bråket därute. Hörde jag inte sång, jul-

sånger? ”Stilla natt, heliga natt.”

Som två blommande rosenbuskar, framsprungna ur samma rot, grenade österns och västerns frälsarberättelser ut sig omkring mig.

”Ein Gott für uns, ein Kind für sich
liebt Er uns all herzlich.
Aus Kraut und Stein und Meer und Licht
schimmert Sein kindlich Angesicht.”

”En Gud för oss, ett barn för sig,
älskar Han oss, hjärtinnerligt.
Ur ört och sten och hav och ljus
skimrar Hans barnansikte fram.”

Det tycktes mig i denna natt, som om jag hela mitt liv hade stått på bottnen av en djup brunn och längtansfullt blickat upp mot det lilla stycke av himlen jag kunde se genom brunnshålet. Där såg jag en älskad stjärna. Den hette Kristus. Men nu hade jag börjat klättra upp ur brunnen. Allt närmare, allt kärleksfullare lyste den älskade stjärnan. Men den var inte ensam. Runtomkring den lyste andra underbara stjärnor, andra broderliga frälsare, en hel stjärnhimmel av Guds outgrundliga kärlek, som strömmade ned mot mig. Guds frälsare som steg ned till jorden, den ene efter den andre, var oändligt olika varandra. De lyste med olika glans och olika kraft. Somliga av dem var mer beslöjade, andra mindre. Och samtidigt var de inte olika. De var alla uppenbarelser av den Ende. De härstammade alla från samma ljus, samma urljus, samma Gudomliga urgestalt.

Porten öppnas

När Sadananda lämnade mig en bunt av Padma-Puranas smala, lösa blad, som han förvarade i en sidenduk, var han redan mycket sjuk och låg på lägersjukhuset. Det var efter den första magoperationen, då läkarna varit övertygade om att han skulle dö. Några gånger hade jag fått kasta en blick på honom på avstånd genom fönstret. Där låg han utsträckt, orörlig och blek som en död, i den kammare, som på sjukhuset kallades dödsrummet. Men så fick jag en dag till min glada överraskning en biljett, egenhändigt skriven av Sadananda. Jag läste upp de få raderna som min sjuke vän skrev: "Min käre Vamandasji, uppehåll dig inte i Guds förgård, i det gestaltlösa Brahmas oändliga ljus. Ty den sanne Krishna beträder aldrig denna ort ..."

Underskriften löd: "Alltid i den Enes tjänst: Sada."

En efterskrift var fogad till brevet: "Vamandasji, vill du inte besöka mig här på sjukhuset någon gång?"

Det var strängt förbjudet för oss internerade att göra besök på sjukhuset. Men med någon möda ordnade jag saken, och det redan till följande dag. Jag föregav en häftig ögonsjukdom och fick under bevakning gå över till sjukhuset för att behandlas där.

Den gamle ögonläkaren var en kamrat till oss, fånge som vi. Han hade varit älsklingslärjunge till en världsberömd professor vid en tysk ögonklinik och skickats på en vetenskaplig studieresa till Holländska Indien. Det första världskriget hade lagt hinder i vägen för hans hemresa. Han hade stannat kvar på den rika ön Java också sedan kriget slutat. Som sanatorieföreståndare hade han väl så småningom glömt sin docenttids vetenskapliga framtidsdrömmar för det angenäma livet i tropikerna. Omständligt noterade den vithårige mannen på ett blad i sitt kortsystem alla mina data, lyfte sedan med skickliga fingrar upp mina ögonlock, beströk deras kanter med ett silverpreparat och andra droger och bestämde på min egen begäran att jag skulle komma tillbaka följande dag för vidare behandling.

"Men så du ser ut, Vamandas!" sade Sadananda med ett skratt, som förvred hans ansikte i en smärtsam grimas, och sträckte vänligt sin avmagrade hand mot mig. "Vad är det med dina ögon? Du gråter ju och är alldeles svart i ansiktet."

"Mina ögon är behandlade med helvetessten."

"Har du något fel på ögonen?"

"Inte ett dugg."

"Jaså, du gör det för att kunna komma till mig. Det var verkligen snällt av dig."

Under den korta halvtimma, då jag satt vid Sadanandas säng, berättade min vän många förborgade ting för mig. Till slut gav han mig stroferna om Krishnas inre rike ur Padma-Purana att översätta. Det var samma strofer som han flera månader förut hade sjungit för den mjölkvita Gudinnan under vår vandring i bergen.

Översättningen vållade mig stor möda. Texten var tryckt på ålderdomligt vis; orden var inte skilda från varandra, utan varje versrad var hopsmidd till ett enda ordblock. Och där de olika orden övergick i varandra var ljuden förändrade och hade assimilerats. Det krävdes ofta ett långvarigt, tåligt lyssnande till versernas rytm och inre mening innan dunklet skingrades.

Min rumskamrat Tümpelmann satt under tiden bakom mig i skjulet. Han hade stillatigande avstått från sin andel av vårt gemensamma bord och i stället snickrat sig ett eget bord av en gammal låda. Han satt nu i rummets bakgrund, där han kände sig mest ostörd, upptagen av sin älsklingsysselsättning: att grubbla över matematiska problem och geometriska figurer. Det var mycket hett, säkert mer än fyrtio grader Celsius i skuggan, och flugorna plågade honom. De drogs till hans röda, svettiga ansikte. Tümpelmann slog i ett kör efter fridstörarna med en flugsmälla. Många hundra gånger smälde den ilsket tätt bakom min nacke. Men jag brydde mig inte om det. Så omsorgsfullt jag kunde skrev jag för Sadanandas räkning i en anteckningsbok de uppenbarelsens ord som Krishna, den förborgade Guden, med ett milt leende hade talat i Sitt Eget rike till sin förtrogne bhakta Shiva.

Jag var till mods som om jag vandrat i ett obekant land på väg mot ett fjärran berg. Till en början ter sig berget för vandraren som en enda blåskimrande molnvägg. Men när han kommer närmare, breder det ut sig till ett landskap med höjder och dalar, skogar och sjöar, och han möter de väsen, som lever där. På samma sätt avslöjar sig så småningom den Gudomliga kärlekens förborgade rike för den som vill tjäna Gud.

Det är ingen dröm och ingen dikt, det är sann verklighet. En strimma av det eviga riket har ju ända sen min barndom gång på gång kastat sitt ljus över mitt liv. Hur ofta har jag inte ända sedan jag var pojke förskräckt vaknat upp ur sömnen som efter en ändlöst lång vandring: jag har glömt något, jag har tappat bort något oändligt viktigt.

Det som jag och vi alla har tappat och glömt bort, det har jag i Indien åter fått minnas: landet förutan skuld och öde, där det som skett blir ogjort. Marken är där ingen jordisk mark, tiden ingen jordisk tid; den faller där ej i varje ögonblick smärtsamt sönder i förgången och tillkommande tid. Lyckan, som man kan uppleva där, är Guds glädje. Där finns ingen död. Varje ord är sång, varje steg är dans ...

Men man når ej detta land, om ens längtan står till att själviskt vilja njuta av sådan lycka. Blott ett övermått av osjälvisk kärlek leder dit. Innan det förborgade landets första morgonrodnad ljusnar får man vandra genom berg och dalar av natt. När jag sökte porten till detta uppenbara men ändock helt förborgade land – och föll och ständigt började om på nytt, framlevde jag ett liv i djupaste förtvivlan. Men i en värld av baracker, där allt tycktes förlorat, allt det som jag i hela mitt liv hade förvärvat av andliga tillgångar och förmåga, och där varje väg efter få steg slutade i ett virrvarr av taggtråd, och där det sköts skarpt om man ändock försökte tränga vidare, där har jag i min förtvivlan sökt finna vägen in i det obeträdda, in i det land

där ingen skuld och inget öde finns. Sadananda kom och gav mig nyckeln till landet Vraja, där man kan vandra i all evighet utan att någonsin nå ett slut.

Fem gånger lades Sadananda på operationsbordet under sin fångenskap i det indiska lägret. Varje gång överlämnade han sig fullständigt i Guds händer. Innan han ännu vaknat ur narkosen, sjöng han en gång i en hel timme: ”Krishna! Krishna! Krishna! ...” Sjukvårdaren, en av våra kamrater, kom efteråt fram till honom och frågade förvånad: ”Varför ropade ni hela tiden Krishna! Krishna! Krishna!?” Sadananda var djupt skamsen över att han inte kunnat bevaka sitt hjärta bättre.

I omkring två år låg min vän med korta avbrott på lägersjukhuset, och flera gånger lades han i rummet för döende. Hur ofta satt jag inte vid hans bädd i någon av sjuksalarna. Min egentliga undervisning började först nu, när jag med olika medel måste kämpa mig till varje timmas samvaro.

Även på sjukhuset arbetade han nästan oavbrutet. När jag kom, satt han oftast som fordom i baracken med korslagda ben på sin säng. Han hade den lilla plåtkofferten över knäna som bord och skrev ivrigt. Men det hände också att jag fann honom sovande. Då låg han utsträckt med huvudet under lakanet och vilade ut efter en plågsam, sömnlös natt. Omkring honom i sjuksalen var det larm och bråk. Lugnt väntade jag tills han vaknade.

Under vår samvaro granskade han de översättningar jag gjort sedan sist. Ofta klandrade han mig, klagade över att jag arbetade för fort, inte tillräckligt noggrant. ”Ingen begär av dig att du skall vara en snabbblöpare”, sade han en gång till mig. ”På banor av dött grus och aska kan man rusa fram. Men på Bhagavatams andliga ängder, där Gud och Hans följeslagare leker sina lekar, där skall man vandra i andäktig kärlek.” Han lärde mig, i vilken själsstämning jag skulle utföra mitt arbete. ”Du skall i ditt inre kasta dig ned inför varje versrad, varje ord, som om det innehölle den yttersta uppenbarelsen. Och sedan skall du vara stilla och lyssna, tills urtexten själv tar initiativet i dig och börjar tala.” En gång förmanade han mig: ”Ett häfte med översättningar ur Bhagavatam måste vara ett mönster av prydighet och ordning. Denna ordning drar till sig Krishnas nåd. Varje penna, varje papperslapp kan bli ett redskap att tjäna Krishna och bereda Honom glädje. Min guru höll mycket på denna ordning, som genomtränger hela livet, och han tillämpade den själv. Han åt till exempel som andra hinduer med fingrarna. Men han berörde bara maten med fingertopparna. Det var som om han alls inte hade ätit, utan bara förrättat en bön.”

En lång tid iakttog Sadananda fullständig tystnadsplikt och skrev då sina svar och anmärkningar på små lappar, vilket är orsaken till att många av hans uttalanden är bevarade. En dag frågade han mig: ”Varför är du så orolig, Vamandas? Det gör mig bekymrad.” Då berättade jag för honom, att man hade slagit ihjäl en katt i lägret strax innan de sjuka avmarscherade till sjukhuset. De internerade, och jag bland dem, stod i en cirkel omkring det döende djuret. Katten var ännu inte riktigt död. Den ville krypa undan och gömma sig, som djur brukar göra när de skall dö.

Den försökte resa sig för att fly till något mörkt hörn, men gång på gång sjönk den gnällande tillbaka. Rygggraden var bruten. Jag visste inte vad jag skulle göra. Borde jag ha tagit en sten och slagit ihjäl katten för att göra slut på dess förskräckliga lidande? Jag gjorde ingenting, jag gick min väg. Hur borde jag ha förhållit mig?”

Sadanandas ögon blixtrade emot mig. Hela hans väsen var som vit eld. ”Du uppförde dig alldeles fel, Vamandas. Du skulle ha knäböjt framför det döende djuret utan att bry dig om alla gapande ansikten omkring dig. Och i kattens öra skulle du ha sjungit Narasinha's mantra, som jag har gett dig. Du vet, strofen om Krishnas store avatar, Narasinha, 'ande-lejonet', som med sina diamantnaglar sliter bort Mayas slöja från atman och väcker den. Om du hade gjort det, om du inte hade försummat det, då skulle denna varelse, när den gick genom den jordiska döden, i dödsögonblicket ha påmint om, att den till sitt egentliga väsen är en atma, som endast tillhör Krishna, och vars inre bestämmelse är att i all evighet tjäna Krishna.”

Sadananda var älskad av de indiska gossarna, som skötte det lägsta arbetet på sjukhuset, tömde de europeiska fångarnas nattkärl och dylikt. Det vållade honom stor smärta när en sjukskötare en gång envist arbetade på att genom förtal hetsa upp pojkarna mot honom. Men de lät inte påverka sig. Han, den europeiske mahatman, förstod deras språk. Han gav dem regelbunden undervisning. De satt hopkrupna i en cirkel på golvet framför honom och lyssnade och såg upp till honom, när han berättade för dem om Krishnas nedstigande till jorden, om Guds stora avatarer. Den indiske föreståndaren för sjukhuset förbjöd undervisningen, han utkrävde höga böter av de fattiga pojkarna. Men de kom ändå gång på gång till Sadananda. Med alla sina bekymmer kom de till honom. Vilket arbete han än höll på med avbröt han det för deras skull. Alltid hade han tid för dem. Han hjälpte till och med dessa gossar, som inte fick besöka någon skola, i deras tålmodiga försök att lära sig läsa och skriva. Var gång jag kom till sjukhuset såg jag några av gossarna sitta hopkrupna i den smala skuggstrimman utanför toaletterna, väntande på att någon sjuk sahibs barska röst skulle kalla på dem. Mot knäna stödde de ett ark papper och en indisk läsebok och försökte måla av hindiskriftens invecklade skrivtecken.

På sjukhuset, i hela lägret och i de kringliggande orternas basarer spred sig ryktet att Sadananda hade börjat fasta. Han ville hellre dö än vidare låta tvinga sig att äta kött. Efter en av operationerna på liv och död hade de europeiska läkarna, hans egna kamrater, sannolikt i den bästa avsikt, velat förmå honom att dricka buljong. Jag hade själv varit med om de många kval han fått genomleva, då han i fångenskapen gång på gång ställts inför valet mellan att svälta ihjäl eller förtära födoämnen, som var förbjudna i hans religion. Han hade tröttnat. Fastän han alltjämt var utomordentligt försvagad av det djupgående kirurgiska ingreppet, hade han börjat fasta. Sjukhuspersonalen hade fått order att punktligt duka fram varje måltid åt honom och sedan låta rätterna stå kvar bredvid hans säng, tills det var dags att duka fram nästa måltid. Han fortsatte att fasta.

Först på kvällen den sjätte dagen av hans hungerstrejk lyckades det mig att också bli intagen på sjukhuset som patient. Han var så försvagad, att han bara kunde ge mig ett igenkännande tecken med ögonen, när jag kom in i rummet. När jag satt där tigande bredvid hans orörliga kropp, var jag övertygad om att jag såg min vän för sista gången.

Plötsligt började han tala med förvånansvärt klar, ja kraftfull röst och riktade till mig samma uppmaning som så ofta förr: ”Vamandas, tag papper och penna och skriv. Jag skall diktera för dig en bön på sanskrit ur Padma-Purana. Den är ställd till det Gudomliga Paret Radha-Krishna, De Båda, som är ett:

’Det som är jag, det som är mitt,
i denna värld, i ett kommande liv,
allt detta må idag som offer
för Era fötter bäras fram.

Din är jag, Krishna! Din är jag, Radha!
Med min kropp och alla gärningar,
med ande och med varje ord
min tunga talar.’ ”

När Sadananda tystnade, frågade jag honom: ”Svamiji, vill du ändå inte leva litet till?” Han log och sade skämtsamt: ”Ja, idag när jag såg dig gå förbi mitt fönster, då beslöt jag att försöka mig på jordelivet ett tag till – för att inte avbryta undervisningen innan du kan klara dig vidare ensam.” Min vän bröt sin fasta. Ett nytt stadium av vår gemenskap började denna kväll.

Medan jag, nästan utan att mina kamrater märkte det, fick min undervisning, fortsatte världshistorien sitt lopp. Fronterna på krigsskådeplatserna i fyra världsdelar sköts fram och drogs tillbaka igen. Växlingarna kastade djupa skuggor över lägret, där allting ständigt var i gungning. Män som tidigare varit missaktade eller okända blev plötsligt inflytelserika personligheter i barackerna. Och sådana som förut varit högt ansedda och hälsats med älskvärt smicker, sjönk ner bland mängden, blev förfallna och förkomna. År efter år gick. Vi blev gråhåriga och tappade våra tänder. I kön utanför marketenteriet kom jag en gång att stå bakom en man som tidigare alltid varit mycket noga med sitt yttre. Nu spatserade en vägglus från kragen på hans trasiga khakiskjorta och nedåt hans rygg. Han hade under årens lopp supit upp allt han ägde, inklusive sina fina kostymer, som var sydda hos en dyr engelsk skraddare. De internerade firade varenda liten seger med dryckeslag, och de drack för att döva sorgen efter varje nederlag.

En grupp bergsbestigare, som överraskats av krigsutbrottet under en expedition i Himalaya, kunde inte längre uthärda inspärningen bakom taggtråden. De lyckades genomföra en väl förberedd flykt. Många av dem kom ett gott stycke in i Tibet.

Men en av de djärva, härdade männen gick under av umbäranden. De andra återsåg vi senare i lägret, sedan de hade avtjänat sina straff i lägerfängelset. De hade blivit infångade, eller också hade de febersjuka släpat sig tillbaka över bergen och frivilligt inställt sig hos polisen. En av dem, som hade hållit ut längst, berättade för mig, att han till sist inte längre hade kunnat uthärda ensamheten på Tibets öde, blåsiga högslätt: stormens dån, forsarnas brus i klyftorna, och framför allt de sällsamma tankar, som kom över honom om nätterna. Han berättade om hur giriga människorna var där, om deras begär efter silvermynt. Han berättade om en tom spöklig by, där det inte fanns en enda människa. Och om en grannby, där man drev bort honom med stenkastning, när han uthungrad närmade sig. Han visade mig ett djupt ärr i pannan, som han hade fått vid det tillfället. ”Först senare fick vi veta, att några byar i närheten av Manasarovarsjön var fullkomligt utdöda, därför att kopporna hade härjat där. I den andra byn var invånarna utom sig av ängslan för att vi skulle ha smittan med oss.”

Jag blev förskräckt när jag hörde mannens berättelse. Jag hade ju kommit till Indien i avsikt att tränga fram över Himalaya till den heliga Manasarovarsjön. Nu fick jag höra, att till och med i dessa nejder, människorna hatade varandra och hemsöktes av fruktan, girighet och sjukdomar. Ack, det var som Shri hade sagt. Den sanna andesjön kan man inte finna på jorden; den ligger i en helt annan värld.

Jag satt vid min väns säng på sjukhuset, när jag fick ett kort från min hustru, avsänt från Sverige. Jag visste sedan en längre tid tillbaka, att hon och vårt barn i elfte timmen hade funnit en tillflykt i detta gästfria land. Min hustru skrev: ”Vi måste tacka Gud, att din älskade mor är död, att hon inte längre behöver plågas i Theresienstadts getto.”

Jag sänkte huvudet. Min mor hade varit en stolt och eldig själ. Det fanns ingen egoism hos henne. Hon hade bara haft en enda önskan kvar: att få återse mig. Denna starka längtan hade hållit henne vid liv i åratal i en omgivning, där de flesta gick under. Men också uppfyllelsen av denna enda, flammande önskan hade hon nu fått avstå ifrån.

Jag kunde inte hindra att tårarna strömmade ur mina ögon. De sjuka i de andra sängarna märkte det. Några av dem tittade intresserat på mig. Sadananda höll hela tiden min hand. ”Vamandasji, din mor är hos Krishna, i Krishnas rike”, sade han.

Nästa gång jag kom till Sadananda, berättade han för mig en dröm som han haft. ”Jag drömde att jag blev frigiven. Men när jag gick ut genom lägrets port för att resa till Brindavan, där en lärjunge till min guru bor, hejdades jag av vaktposten. Han sade till mig: ’Ja, ni får gå. Men ni måste ta med er det lilla barnet.’ ” Sadananda log: ”Det var en riktigt pigg och kry unge. Men barnets ögon och öron var tilltäppta med jord. Vamandas, vet du kanske vad det kan vara för ett barn?”

O, det visste jag. Det var jag själv. Det var mina egna andliga ögon och öron, som var tilltäppta med jord. I skämtsam ton, men invärtes full av blygsel och lycka på en gång, svarade jag med en strof, som han lärt mig:

”Vördnad för den guru, som öppnat mina ögon, liksom med en liten spatel, smord med vishetens salva, och tagit bort från mig blindhetens mörker.”

Vi skrattade båda. ”Dit har vi ännu långt kvar”, sade han.

Någon tid därefter blev Sadananda plötsligt frigiven. Han for till Brindavan, det jordiska landskap, där Krishna blev avatar för femtusen år sedan, och där den eviga leken även idag lyser fram för den som äger den högsta tjänande kärlekens rikedom.

Sjuksalen verkade tom, när Sadananda försvunnit därifrån, fastän alla sängar utom hans fortfarande var belagda. Kahosta, den tjocke, spontant ursprunglige damfrisören från Wien, som med stor framgång infört permanentonduleringen bland de unga kinesiskorna på Java, sade med en ringaktande blick på de kvarvarande kamraterna i sjuksalen: ”Det är bra trist här nu, när den där hindugrabben har kommit härifrån. Vi saknar honom allihopa.”

Men jag var glad och full av tillförsikt. Jag var viss om att jag skulle få återse min vän. Det var bara en sak som plågade mig mycket, och det var min förste guru Shris mångåriga, fullständiga tystnad. Teg han, därför att han anade att jag i mitt inre på många sätt svikit honom? Han hade velat leda mig till det höga målet att få veta *sanningen*. Men under samvaron med Sadananda hade jag förstått, att utan en ur hjärtat överströmmande kärlek till Gud är den högsta vishet ingenting annat än torra agnar, en hög tomma skal, som man förgäves försöker tröska.

Jag skrev ett brev till Shri Maharaj och bemödade mig att utförligt skildra hela min inre utveckling för honom. Han iakttog sedan flera år tillbaka en sträng tystnadsplikt. Han varken skrev eller talade, han mediterade blott för den plågade världen. Men nu bröt han tystnadsplikten. Jag mottog i lägret ett brev av hans egen hand. Shri skrev:

”Min käre Vamandasji! Väl har du använt din tid i Indien. Jag välsignar dig för det du har gjort. Och jag välsignar dig för det du kommer att göra i framtiden.”

Några dagar efter det att jag mottagit denna skrivelse, blev jag helt oväntat frigiven ur interneringslägret. När jag gick ut genom de båda gallerportarna, frågade vaktposten som vanligt: ”Till sjukhuset?” Den engelske underofficeren, som eskorterade mig, svarade: ”Nej, han är fri.” Några tusen män blev alltjämt kvar i lägret bakom taggtråden.

Avsked från Indien

När jag kom ut från lägret, gällde mitt första besök Shri. Han bodde åter uppe i Mahabaleshvars bergstrakter, där jag en gång tillbringat en sommar tillsammans med honom. Som fordom satt jag vid den gode gamle mannens fötter. Han höll fortfarande sitt årslånga tystnadslöfte. Men varje morgon och afton när jag bugade mig djupt för honom rörde han välsignande vid mitt hår med sin smala hand och såg vänligt ner på mig med ett barns glada, ljusa leende. Också Rana var hos honom. Ännu en gång vandrade jag tillsammans med Rana genom skogarna, där underbara orkidéer växte på de mossiga grenarna, och där man helt oväntat i en glänta mellan träden kunde blicka ner i djupa dalar och klyftor, ja ända bort till havet.

Från Mahabaleshvar for jag till Bombay för att skaffa mig båtlägenhet till Sverige. Ty det var redan mer än åtta år sedan jag såg de mina, och min tappra hustru hade hela tiden fått bära bördan ensam. Nu var hennes krafter nästan uttömda. Hon hade skrivit: ”Kom och ta hand om vårt barn.”

Jag var mycket ensam i Bombay medan jag sprang från det ena ämbetsverket till det andra och överallt måste fylla i en mängd frågeformulär för att intyga att min resa var synnerligen angelägen. Inte bara jag, utan också de stora arméerna, som hade kämpat i Asien, väntade på att få fara hem. Sadananda var långt borta, han hade med sin vän Svami Bon rest till Assam, i andra änden av Indien, nära kinesiska gränsen. Jag hade visserligen skrivit till honom, att jag gärna skulle vilja träffa honom igen. Men vad hjälpte det att skriva brev eller skicka telegram? Hela Indien var sedan veckor tillbaka lamslaget av en allmän post- och telegrafstrejk. På de tomma postkontorens golv låg obefordrade brev och telegram i högar. Det talades också om att total järnvägsstrejk hotade. Banktjänstemännen, som krävde löneförhöjning, delade ut flygblad på gatorna i stället för att sitta vid disken. Ibland kom långa tåg av demonstranter marscherande genom staden med fladdrande röda fanor på vilka hammaren och skäran var avbildade. Bombay hade förändrat sig en hel del på de många år som gått sedan jag steg i land där. Det var bara den gälla kören av röster från guldbörsen som var sig lik.

En dag läste jag i tidningen att Gandhi kommit till Bombay för viktiga politiska förhandlingar. Samma kväll for jag med en överfylld buss till det avlägsna fabrikskvarter, där mahatman bodde och där han dagligen höll sina bönemöten. Det finns inte ett palats i hela det vida landet där man inte gärna skulle ta emot den gamle som gäst. Men han föredrog att vid sina besök i de stora städerna bo i fattigkvarteren mitt ibland indiska fabriksarbetare och kastlösa därför att han kände sig som de eländas broder.

Jag stod inkilad i denna folkhop, där det fanns många människor som aldrig hade fått äta sig riktigt mätta, som inte fått lära sig läsa och skriva och som till för

kort tid sedan bara haft tillåtelse att förrätta arbete av det allra lägsta slag. Många av dem lyfte upp sina små barn, för att de en gång i sitt liv skulle få se mahatman. De milliontals fattiga hinduerna såg inte i Gandhi den framgångsrike politikern och den förslagne advokaten. De älskade honom, därför att de kände att han var en helig man, som av kärlek till människorna hade kastat sig in i politikens strid och ävlan.

Gandhi satt uppe på en estrad i en länstol, vänd mot de församlade. Han såg trött ut, händerna låg knäppta i hans knä och ögonen var slutna. Det råkade vara den dag i veckan, då han regelbundet iakttog tystnad. Därför läste en annan person upp hans korta tal. Men när högtalaren började ljuda, var det till en början inte Gandhis ord vi fick höra. Till min förvåning ljöd den mäktiga klangen av första strofen i Isha-Upanishaden ut över det av fabriker inramade torget. Isha-Upanishaden är ännu mycket äldre än Bhagavadgita. Med denna Upanishad inledes sedan årtusenden tillbaka studiet av Veda-böckernas hemliga lära. Även Shri hade följt denna ordning när han undervisade mig. Denna Upanishad innehåller essensen av Veda-böckernas hemliga lära som alla kastlösa i Indien tidigare varit strängt förbjudna att ta del av. Nu strömmade den i rytmiska vågor ut över de oberörbaras huvuden:

”Isha vasyam idam sarvam
yat kinca jagatyam jagat ...

De båda raderna betyder: ”Av Gud, den Gudomlige världshärskaren må hela detta världsallt varda omhöljt, allt som rör sig i denna förgängliga värld ...” Men det urgamla sanskritspråket har en sådan fyllighet och rikedom, att strofen inte kan översättas med bibehållande av originalspråkets ordknapphet. Orden innebär också, att vi ständigt måste vara medvetna om att världen är fylld av Gud, bebodd av Gud, genomträngd av Gud, genomdoftad av Gud.

Medan jag stod mitt i folkhopen, som skälvde under den dånande klangens makt, tänkte jag: Denna strof ur Upanishaderna är som en tröskel. Har man tillgodogjort sig meningen i denna enda strof, kan man leva mitt i den förgängliga världens larm och strid utan att bli uppslukad. Då först kan man beträda den oändliga väg, som börjar här, och som för vidare in i den Gudomliga kärlekens rike.

Upanishadens stämman hade förklingat; också folkhopen var tyst. Nu började en son till Gandhi sjunga däruppe på estraden. Också den versen han sjöng kände jag väl. Det var ett av Guds-namnen, den Gudomlige kung Ramas namn, som Sadananda och jag så många gånger hade sjungit tillsammans med de jublande barnen på Himalayas sluttning.

Tio gånger, tjugo gånger sjöng Gandhis son Ramas namn. Så sade han till folkmassan: ”Sjung med!” Först skyggt och sedan högt och jublande sjöng de tillsammans, latrintömmarna och kulierna och gatsoparna och arbetarna från bomulls-

spinnerierna och kvinnorna vars arbete var att stå halvnakna i färgeriernas brokiga soppa och vrida ur de ändlösa längderna av vått, färgat tyg; fyrtio- eller femtiotusen människor sjöng, och jag med dem. Gandhis son visade folket med lyfta armar hur man skulle markera rytmen och klappa takten med händerna. Och vi alla klappade i händerna och sjöng med våra lungors fulla kraft:

”Raghupati Raghava Raja Ram
Patita Pavana Sita Ram.”

De tycktes aldrig vilja sluta att med jublande hänförelse sjunga namnet Rama, namnet på den Gudomlige frälsaren, som hade stigit ned till jorden och som lyfte upp de fallna.

Många av dem som här sjöng med vände den kvällen kanske för första gången sina skygga själar mot Gud.

Den gamle mannen som i sin levnadshistoria berättar, att Ramas namn ända sedan hans barndom befriade honom från varje rädsla, satt lyssnande. Ingen hade väl denna afton kunnat ana, att före början av en liknande offentlig aftonbön en fanatiker skulle skjuta ner mahatman för att tysta den mun som outtröttligt krävde kärlek till fienderna.

Gandhi hade försvunnit in i den kåk där han bodde. Folkmassan stormade bussarna. Jag förstod att jag antagligen skulle få stå här och vänta i minst en timme. Då beslöt jag att i stället följa med en av de nästan tomma vagnar som förde mig längre ut på landet.

Med gott mod for jag genom de fula förstäderna mellan baracker, fabriker, grushögar, garage och hangarer. Jag försökte återigen att fatta det, som redan Shri hade velat lära mig och som Upanishaden förkunnar, att det icke finns något stoftkorn i världen som icke har sin grund i Gud och att mitt eget hjärta har sin grund i Honom.

När det blivit natt, steg jag av någonstans och frågade lite bekymrad en förbi-passerande efter en spårvagn eller buss som kunde föra mig tillbaka till mitt hospits. Mannen skrattade: ”Ni behöver inte åka. Det ligger ju bara ett par hundra steg härifrån.” Utan att veta det hade jag kommit tillbaka hem.

På hotellet fann jag ett brev, som överlämnats genom ett bud. Det var det budskap, som jag så länge hade väntat på. American Express Company meddelade att en fartygsplats bokats åt mig för en av de närmaste dagarna. Följande morgon började jag på nytt min vandring till de olika ämbetsverken, andades åter in kontorslokalernas speciella doft och fyllde i frågeformulär. Vid middagstiden var jag i besittning av alla nödvändiga papper, och hade fått de likaledes nödvändiga stämplarna på dem: utresevisum från Indien, engelskt genomresevisum, svenskt inresevisum och så vidare. I mitt inre var jag djupt nedslagen över att jag nu verk-

ligen skulle lämna Indien, det älskade landet, utan att ha fått återse min Sadananda – och utan att ha mottagit initiationen.

Nedstämd och utmattad låg jag i middagshettan på min säng i det rum, som jag delade med fyra gamla män. Då tyckte jag mig plötsligt höra Sadanandas röst. Han steg in genom dörren och kom nu emot mig med raska steg, högväxt och smärt i sin ljusa indiska munkdräkt. En gång i lägret hade han sagt till mig: ”Om du verkligen behöver mig, så skall jag komma till dig, om jag också skulle vara tusen mil borta.” Och nu hade han kommit, till min oerhörda häpnad. ”Stig upp, Vamandas”, sade han. ”Skynda på! Tiden är dyrbar. Ta på dig dina bästa kläder. Därnere i vagnen väntar Svami Bon.”

”Vi kan inte stanna här mer än två, på sin höjd tre dagar”, förklarade Sadananda för mig, medan vi skyndade oss utför det höga husets trätrappa. ”Vi har bara kommit hit för att träffa dig innan du reser till Europa – och för att Svami Bon vill ge dig initiationen.”

I den tvåhjuliga vagnen, som väntade utanför dörren, satt Sadanandas vän Svami Bon, som en gång blev skickad till Europa av sin guru, Bhaktisiddhanta Sarasvati. Svami Bon, vars ädla ansikte med de lugna ögonen jag kände igen från porträtt som Sadananda visat mig, såg äldre ut än jag föreställt mig. Jag berörde hans fötter med pannan till hälsning och steg upp i vagnen. Han omfamnade mig hjärtligt. Vi for därifrån. Vi brydde oss inte om de båda män i indiska kläder, som stod framför hospitsets port och misstroget betraktade oss. Sannolikt hörde de till hemliga polisen.

Vi var inte tillsammans längre än tre dagar. Barfota gick vi genom folkvimlet på det stora Narayanatemplets gårdar. Detta tempel är ett säte för den indiska ortodoxin och i dess hallar utlägger panditen efter urgammal sed sjungande skrifterna för en krets åhörare, som hukar sig ner omkring honom. Vi gick vidare. Tillsammans satt vi tre vid havet. Vi åt tillsammans och bemödade oss att först hembjuda födan till Gud som en kärleksskänk och sedan få den tillbaka från Honom som en Gudomlig nåd och deltaga i en kommunion med Gud, en gemensam kärleksmåltid.

I ett stilla rum mitt i den halvt amerikaniserade, larmande storstaden Bombay, där bilarna tjutande snodde runt gathörnen, mottog jag initiationen, som jag längtat så mycket efter. Jag blev upptagen i den stora ström som går genom årtusenden. Jag fick också ett nytt namn. Mina vänner kallade mig hädanefter inte mer Vamandas, de kallade mig nu med ett namn som jag långsamt måste växa mig in i: Vimala Krishnadasa. Det betyder: tjänare åt Krishna i Hans innersta kärleksrike.

”Bär den andliga skatt du har fått vidare till Västerlandet”, sade Sadananda till mig, innan vi tog avsked av varandra på Centralstationen i Bombay.

Mina vänners tåg lämnade stationen. Svami Bon och Sadananda återvände till Brindavan, det landskap där en gång Krishna blev avatara. Och jag steg ombord på det stora fartyget, som förde mig till Europa.

Overklig och drömlig tycktes mig den ståtliga, men omåttligt överfyllda lyxångaren. Vi låg nio personer i tre lager ovanför varandra i en hytt som var avsedd för två. Under de fjorton dagar resan varade ljöd högtalarna oavbrutet i alla vinklar och vrår på det stora fartyget. Musikprogrammen avbröts ideligen av militära order eller disciplinära meddelanden. Engelska generaler och meniga, fältpräster och sjuksystrar for hem med fartyget, och likaså en stor grupp kabaréskådespelerskor och dansöser i uniform. Dessa hade i Assams och Burmas urskogar givit sina efter sökta föreställningar för att pigga upp de utmattade trupperna vid fronten. Hela dagarna låg de i korta khakibyxor eller lätta stranddräkter på däcksplankorna som på en badstrand. Om kvällarna dansade de i skimrande aftonklänningar med de hemvändande brittiska officerarna på det festliga, upplysta däck. ”Glömma, glömma allt som har varit!” tycktes här vara alla människors valspråk. På ett lägre, mörkare däck kamperade under tiden, tätt hopkrupna, niohundra hemvändande italienska krigsfångar, som man i sista minuten hade fått lov att bereda plats åt på det överfulla fartyget. När Kalabriens kust dök upp, skrek italienarna högt och böjde sig ut över relingen, så att det väldiga skeppet gjorde en överhalning. Tysta landsteg de nästa morgon i det ödelagda Neapel, ett långt tåg, var man med sin tunga packning på ryggen.

Vi for vidare. Otålighet och oro uppfyllde fartyget, medan det på rekordtid gick från Italien runt en stor del av Europa, förbi Marockos, Spaniens, Portugals och Frankrikes kuster. Så kom vi in i Engelska kanalen, allt gråare blev vågorna. Också jag var otålig, också mitt hjärta var fyllt av hemlängtan.

Från London tog jag flyg, fastän flygbiljetten var alldeles för dyr för min kassa. Dimma låg över England, dimma inhöljde flygplanet; man såg knappast vingspetsarna. En lång stund dök vi ner i den ena luftgropen efter den andra. Men över Nordsjön lyste solen. Solen lyste över Jyllands gröna slätter, som vi susade över på några minuter. Solen lyste över de svenska skärens granitklippor. I motordånet sjöng jag utan att någon märkte det Guds-namnets mantra, som jag hade mottagit vid initiationen.

Vid midnatt stod jag så med min nötta tropikhjälm i handen i nordens svala, friska luft på stationen i en stad vid Mälaren.

Några steg ifrån mig stod min hustru med sänkt huvud. Det såg ut som om hon hade uppgett hoppet att jag någonsin skulle komma tillbaka. Bredvid henne stod en smärt trettonårig gosse. Han hade varit ett fyraårigt barn när jag tog avsked av honom. Han ropade med klar röst: ”Far!” och tog väskan ur min hand. Hella, som Shri kallade Shanti, Frid, såg upp och kom leende fram till mig. Det föreföll oss som om vi bara hade varit skilda åt några dagar.

I vårt rum i det gästfria huset vid skogsbrynet började jag berätta för min hustru. Hela natten satt jag vid hennes säng och berättade, och de följande dagarna och nätterna fortsatte jag att berätta. Ändå märkte jag, att jag bara stod vid början av de outtömliga förråd jag hade att ösa ur. Jag såg hur min hustru blommade upp när jag

berättade för henne om Guds-kärleken i Indien och sjöng för henne bhaktisångerna, som min vän Sadananda hade lärt mig.

”Får jag höra på?” frågade min son, som skyggt hade öppnat dörren till sitt sovrum och stod barfota framför oss. ”Ja, sätt dig hos oss och hör på”, sade min hustru. Jag fortsatte att sjunga. Det var en av sångerna om Krishna Chaitanya.

Utanför de öppna fönstren susade hängbjörkarna i nattvinden. Så underligt – det var sus från nordens träd, inte mera älvbruset i Himalayabergen.